

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Řešení sporů vyvolaných insolvenčním řízením

Bc. Kamila Hercíková

Plzeň 2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kamila HERCÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R09M0060P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Řešení sporů vyvolaných insolvenčním řízením**
Zadávající katedra: **Katedra obchodního práva**

24.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Michaela Sigmundová, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum zadání diplomové práce:

20. února 2013

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 5. září 2013

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Obecná charakteristika incidenčních sporů v insolvenčním řízení
3. Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek
  - přihlašování pohledávek věřitelů
  - přezkoumání přihlášek insolvenčním správcem
  - přezkoumání skutečné výše přihlášené pohledávky a rozhodnutí insolvenčního soudu o povinnosti zaplatit částku do majetkové podstaty
  - přezkoumání hodnoty zajištění přihlášené pohledávky a rozhodnutí insolvenčního soudu o povinnosti zaplatit částku do majetkové podstaty
  - náležitosti výzvy k podání žaloby a poučovací povinnost insolvenčního správce
  - aktivní/pasivní legitimace v řízení - v oddlužení, konkursu, reorganizaci
  - zánik pohledávky a žaloba na určení, že dále trvá
  - odlišnosti sporů o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek dle způsobu řešení úpadku
4. Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty
  - pojem a obsah majetkové podstaty
  - soupis majetkové podstaty a dispoziční oprávnění k sepsanému majetku
5. Spory o vydání výtěžku zpeněžení podle ust. § 225 odst. 5 insolvenčního zákona
  - otázka co (ne)tvoří výtěžek zpeněžení
6. Posouzení neplatnosti právních úkonů insolvenčním soudem v incidenčním sporu
7. Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela
  - v konkursu
  - v oddlužení
8. Spory na základě odpůřčí žaloby
  - pojem neúčinnosti právního úkonu
  - negativní/pozitivní podmínky vymezení neúčinného právního úkonu
9. Spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem
  - otázka vázanosti insolvenčního správce pokyny zajištěných věřitelů
10. Jiné spory dle insolvenčního zákona
11. Závěr

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- BĚLOHLÁVEK, A. J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář. Praha: C. H. Beck, 2007
- HAVEL, B.: Oddlužení - zbraň nebo hrozba? Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 2
- HOSTINSKÝ, J. Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu. Ostrava: KEY Publishing, 2009
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2010
- KRČMÁŘ, Z.: K aktuálním otázkám a judikatuře NS ČR k insolvenčnímu právu, Bulletin advokacie, 2009, č. 7-8, s. 60-63
- MARŠÍKOVÁ, J. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický. Praha: Linde Praha, 2009
- RICHTER, T. Insolvenční právo. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
- WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2011
- ZELENKA, J. a kol. Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 346/2000 Praha: Linde Praha a.s., 2008
- Konkursní noviny, Bulletin advokacie, Soudce, Právní rozhledy
- <http://www.konkursni-noviny.cz>, <http://www.asis.cz>, <http://www.isir.cz>, <http://www.justice.cz>, <http://www.vyzkuminsolvence.cz>, <http://www.epravo.cz>, <http://www.iiiglobal.org>
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném od 1. 1. 2014
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

„Prohlašuji, že jsem práci na téma: *Řešení sporů vyvolaných insolvenčním řízením* vypracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

.....
Kamila Hercíková

Děkuji vedoucí mé práce Mgr. Michaele Sigmundové, Ph.D. za ochotu, pomoc a cenné rady při psaní této práce.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 Úvod do problematiky incidenčních sporů v insolvenčním řízení	4
2.1 Podstata a účel insolvenčního řízení	4
2.2 Obecná charakteristika incidenčních sporů.....	5
2.3 Projednání incidenčního sporu	7
2.3.1 Subjekty	7
2.3.2 Zahájení řízení	8
2.3.3 Procesní úkony soudu	9
2.3.3.1 Evidence incidenčních sporů.....	11
2.3.4 Pokračování v incidenčním sporu po skončení insolvenčního řízení.....	11
2.3.5 Nepřípustnost obnovy řízení.....	13
2.4 Zahraníční prvek v insolvenčním řízení.....	14
2.4.1 Evropské insolvenční právo.....	14
2.4.2 Vis attractiva concursus.....	15
2.4.3 Úpadková řízení mimo EU	17
3 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek	18
3.1 Přihlašování pohledávek věřitelů	18
3.2 Popírání přihlášených pohledávek	21
3.3 Odporové žaloby	22
3.3.1 Účastenství ve sporu.....	22
3.3.1.1 Nevykonatelná pohledávka	22
3.3.1.2 Vykonatelná pohledávka	24
3.4 Rozhodnutí o žalobě.....	25
3.4.1 Náhrada nákladů řízení.....	26
4 Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty	27
4.1 Pojem a obsah majetkové podstaty	27
4.2 Náležitosti vyznění o soupisu do majetkové podstaty	30

4.2.1	Podstatné náležitosti	30
4.2.2	Fakultativní údaje	33
4.3	Předpoklady vyhovění vylučovací žalobě	34
4.4	Skončení vylučovací žaloby	35
4.5	Dohledací činnost insolvenčního soudu	37
5	Spory o vydání výtěžku zpeněžení z majetkové podstaty	39
5.1	Vznik sporu o vydání výtěžku zpeněžení	39
5.2	Žalobní tvrzení	40
5.3	Žaloba z tzv. lepšího práva	41
6	Spory o planost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu	43
6.1	Prodej mimo dražbu	43
6.2	Náležitosti žaloby	44
7	Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela	46
7.1	Oddlužení, konkurs a společné jmění manželů	46
7.2	Východiska sporu	47
8	Neplatnost a odporovatelnost v incidenčních sporech	49
8.1	Posouzení neplatnosti právních úkonů v incidenčním sporu	49
8.2	Odpůrčí žaloby	50
9	Spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčního správce	51
9.1	Náhrada škody jako incidenční spor	52
9.2	Povinnosti insolvenčního správce	52
9.2.1	Pojem “odborná péče“	53
9.3	Předpoklady odpovědnosti správce za způsobenou škodu	54
9.3.1	Odpovědnost státu	55
10	Jiné spory dle insolvenčního zákona	57
10.1	Jiné incidenční spory	57
10.2	Jiné spory související s insolvenčním řízením	59
11	Soudce v insolvenčním řízení	61
11.1	Vývoj právní úpravy	62

11.1.1 Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řád	62
11.1.2 Zákon o konkursu a vyrovnání	63
11.1.3 Insolvenční zákon	64
11.2 Komparace právní úpravy	64
12 ZÁVĚR.....	67
13 SUMMARY	69
14 Seznam použitých pramenů	70
14.1 Právní předpisy.....	70
14.2 Literatura	71
14.3 Elektronické zdroje	71
14.4 Judikatura	72

1 ÚVOD

Dne 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „insolvenční zákon“). Ačkoli předchozí právní úprava v oblasti úpadkového práva daná zejména zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007 znala spory vyvolané konkursem a vyrovnáním, tedy incidenční spory, přinesl sebou insolvenční zákon řadu změn v právní úpravě postavení a procesních úkonů dlužníka, věřitelů, insolvenčního správce, ale také samotného insolvenčního soudu, a to jak při řešení otázek úpadku dlužníka ve vazbě na nově zakotvené způsoby řešení úpadku, tak právě v oblasti incidenčních sporů. Vzhledem k relativně krátké účinnosti insolvenčního zákona se souhrnné téma incidenčních sporů a otázek s nimi souvisejících jeví jako velmi vhodné k detailnějšímu teoretickému zpracování.

Předkládaná práce se zaměřuje právě na tu část insolvenčního práva, která se dotýká sporů vyvolaných insolvenčním řízením, tedy sporů incidenčních. Ačkoli insolvenční řízení, jehož jsou incidenční spory součástí, není primárně určeno k řešení sporů, neboť jeho prvořadým cílem je řešení úpadku dlužníka a uspořádání majetkových poměrů osob dotčených dlužníkovým úpadkem či hrozícím úpadkem, tvoří projednávání a rozhodování incidenční sporů, které mají všechny znaky řízení sporného, jeho významnou část. Důsledky incidenčních sporů mohou podstatným způsobem ovlivnit jak vlastní průběh insolvenčního řízení, např. co do jeho délky, tak jeho výsledku. Prostřednictvím rozhodnutí incidenčního sporu může být stanoven zejména okruh účastníků řízení; vymezen rozsah majetkové podstaty dlužníka; určena míra uspokojení věřitelů a řada dalších otázek, bez jejichž vyřešení by nebylo možné cíle insolvenčního řízení vůbec dosáhnout.

Za nejvýznamnější procesní subjekty, které se téměř bez výjimky podílí na řešení všech incidenčních sporů, lze označit insolvenčního správce a insolvenční soud, jehož jménem jedná a rozhoduje insolvenční soudce. Právě konstrukce vztahu insolvenčního správce a insolvenčního soudce je stále diskutovaným tématem, které bezprostředně souvisí s otázkou, zda je vhodné, aby incidenční spor a insolvenční řízení bylo řešeno jedním a týmž insolvenčním soudcem. V poměrech zákona o konkursu a vyrovnání bylo

Ústavním soudem ČR konstatováno, že vztah správce konkursní podstaty a konkursního soudce nelze považovat za neutrální. Jedním z cílů práce bylo tedy sledovat případné změny pojetí vztahu insolvenčního správce a insolvenčního soudu, potažmo soudce, které přinesl insolvenční zákon a zodpovězení otázky, zda přijetím insolvenčního zákona došlo k takové změně právní úpravy, že zde již neexistují důvody, pro které by mohl insolvenční soudce být považován za podjatého v incidenčním sporu.

Vzhledem ke značnému rozsahu zpracovávané materie se práce soustředí zejména na souhrnné vysvětlení nejdůležitějších problémů, které při řešení incidenčních sporů vznikají. V případě, že by předkládaný problém snesl výrazněji detailnějšího rozpracování, které by již svým rozsahem překračovalo možnosti této práce, bylo na případné další problematické aspekty, v práci již neřešené, alespoň poukázáno.

Z důvodu rekonstrukce soukromého práva v České republice, účinné od 1. 1. 2014 a poměrně rozsáhlé novely insolvenčního zákona, jako základního předpisu insolvenčního práva, bylo na případné změny právní úpravy, dotýkající se zpracovávaného tématu, výslovně upozorněno.

Po úvodu, který by měl nastínit podstatu a účel insolvenčního řízení následuje obecný výklad o průběhu a řešení incidenčních sporů, a to jak z hlediska procesních úkonů insolvenčního soudu, tak ostatních procesních subjektů insolvenčního řízení. Součástí úvodní kapitoly je také část, která se věnuje zahraničnímu prvku v insolvenčním řízení a problémům v otázkách mezinárodní příslušnosti k řešení úpadku dlužníků, jejichž majetek se nachází ve více než jednom státě. V dalších částech se práce věnuje jednotlivým druhům incidenčních sporů a jejich řešení. Z nich byla detailněji zpracována kapitola týkající se sporů o vyloučení věci, práva či jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty dlužníka (kap. 4), jednak pro jejich četná specifika od obecného nalézacího řízení a dále také proto, že zejména v souvislosti s těmito spory řešil Ústavní soud ČR otázku (ne)podjatosti insolvenčního soudce v incidenčním sporu. Samostatná kapitola je věnována postavení soudce v úpadkových řízeních v kontextu právní úpravy účinné na našem území od prvního desetiletí 20. století po současnost.

V práci lze kromě teoretických úvah nalézt i některé praktické příklady a jejich možná řešení, která jsou z důvodu relevance zpravidla založena na soudní judikatuře, a to zejména stanoviscích a rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR. Pokud vyvstaly otázky dosud judikaturou k insolvenčnímu zákonu neřešené a připadala-li v úvahu analogie s historickou právní úpravou a judikaturou, byla

nabídnuť. Posouzení možnosti aplikace judikatury přijaté před účinností insolvenčního zákona bylo dalším ze záměrů této práce.

Z metodologického hlediska byly používány zejména metody indukce, dedukce a analýzy jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona, popř. v kombinaci s metodou komparace s historickou právní úpravou či judikaturou. Při zpracování práce se ukázalo, že většina dostupných pramenů se zpravidla věnuje insolvenčnímu řízení obecně nebo jednotlivým způsobům řešení úpadku, avšak problému incidenčních sporů zpravidla jen okrajově či vůbec. Několik málo časopiseckých zdrojů na toto téma bylo vydáno ještě před účinností insolvenčního zákona, komentáře zákonů v pasážích týkajících se incidenčních sporů obsahují zejména odkazy na související ustanovení či další právní předpisy nebo částečné vysvětlení některých pojmů. Aktuálnější literatura, která by se věnovala podrobněji incidenčním sporům, bohužel chybí.

2 Úvod do problematiky incidenčních sporů v insolvenčním řízení

2.1 Podstata a účel insolvenčního řízení

Dle zákonné definice je předmětem insolvenčního řízení řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů (oddlužením, reorganizací, konkursem) tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Incidenčními spory jsou insolvenčním řízením vyvolané a v jeho rámci projednávané spory, pokud je za incidenční spory zákon označí. Insolvenční zákon stanoví, ve kterých případech lze v incidenčním sporu pokračovat i po skončení insolvenčního řízení.

Podstatou insolvenčního řízení je zabránit situaci, ke které dochází v řízení exekucním, v případě, že dlužník má více věřitelů, totiž té, že jsou uspokojeny pohledávky jen těch věřitelů a v pořadí, v jakém zahájení exekucního řízení iniciovali. Ostatním věřitelům se nedostává ničeho nebo musejí vyčkávat, zda dlužník nenabude časem nějakého majetku či příjmu. Současně každá vedená exekuce znamená nárůst závazků dlužníka, ať již na odměnách exekutorů, soudních poplatcích, nákladech spojených se zpeněžováním majetku atd., který sebou logicky nese úbytek finančních prostředků dlužníka, které by mohly být jinak použity na úhradu jeho dalších závazků.

Výhody konkursu, dnes pouze jednoho z možných způsobů řešení úpadku dlužníka, shrnuje výstižně důvodová zpráva vládního návrhu konkursního řádu, který byl následně vyhlášen jako zákon ze dne 27. 3. 1931, kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, v čísle 64 Sbírký zákonů a nařízení (dále také jen jako „konkursní řád“) *„pořadí a míra uspokojení pohledávek jednotlivých věřitelů není v konkursu závislá na náhodě, nezáleží na tom, zda ten či onen věřitel svou pohledávku již zažaloval (...); pro účast věřitelů na konkursním řízení stačí, když věřitelé své pohledávky přihlásí. K žalobám a sporům dochází jen výjimečně, když nárok věřitelův byl popřen správcem podstaty nebo některým z věřitelů. Tím ušetří se mnoho na útratách vymáhání pohledávek.“*¹

Zde autoři návrhu konkursního řádu velmi dobře vyjádřili také praktický význam incidenčních sporů, totiž ten, že jejich předmětem se stávají skutečně jen sporné nároky

¹ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek, 1931, s. 88.

týkající se majetku dlužníka. Nároky nesporné mohou být podle svého charakteru uznány a zjištěny, buď na přezkumném jednání či dohodou uzavřenou s insolvenčním správcem, nebo jinak vypořádány², aniž by věřitelé byli jednotlivě nuceni k podávání žalob proti dlužníku a museli hradit náklady s tím spojené. Z tohoto důvodu se také někdy rozdíl mezi insolvenčním řízením a exekucí popisuje jako rozdíl mezi kolektivním vymáháním pohledávek a individuálním postupem v exekuci či výkonu rozhodnutí. Insolvenční řízení spolu s incidenčními spory tvoří jeden svébytný celek který, přes původní latinský význam slova *insolvens*, tedy neřešitelný³, v sobě zahrnuje takové instituty, které vedou v určitém, časově ohraničením úseku, k vypořádání pohledávek věřitelů a uspořádání majetkových poměrů dlužníka.

*Insolvenční řízení není zvláštním druhem exekučního řízení; není však ani druhem řízení nalézacího, neboť jeho úloha nespočívá pouze v nalézání práva, ale též v realizaci přijatého způsobu řešení úpadku. Je třeba namísto konstatovat, že insolvenční řízení je samostatným druhem civilního procesu, v němž jsou zastoupeny jak určité prvky řízení nalézacího, tak i řízení exekučního.*⁴

2.2 Obecná charakteristika incidenčních sporů

Incidenční spory bývají zpravidla teorií řazeny do oblasti civilního procesu jako jeho specifický druh. Při jejich řešení je však nutné mít na paměti, že jsou součástí insolvenčního řízení a je třeba věnovat pozornost jejich vlastním pravidlům a odchylkám, které je v určitých situacích, někdy i do značné míry, odlišují od obecného nalézacího řízení.

Za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání byl incidenční spor judikaturou charakterizován jako *spor, ke kterému by – nebýt konkursu – nedošlo a naopak takovým sporem nebyl spor mezi účastníky, ke kterému by mohlo dojít, i kdyby konkurs nebyl prohlášen.*⁵ Takové vymezení incidenčního sporu lze, pouze s drobnou úpravou, převzít rovněž pro poměry insolvenčního zákona, kdy na místo konkursu bude rozhodující

---

² Dále např. soudním smírem, pokynem soudu atd.

³ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J.: *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2000. S. 336.

⁴ CHALUPECKÁ, K., LAVICKÝ, P., JUŘENA, J., et al. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. S 23. ISBN 978-80-210-6038-8.

⁵ Srov., např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1622/2005, 2012. S 23.

zjištění úpadku, neboť právě ve druhé fázi insolvenčního řízení, tedy fázi po zjištění úpadku dlužníka, dochází ke vzniku a řešení incidenčních sporů.⁶

Taxativní výčet druhů incidenčních sporů v insolvenčním řízení nalezneme v ust. § 159 insolvenčního zákona. Jsou jimi spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek; spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5 insolvenčního zákona; spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela; spory na základě odpůrčí žaloby; spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem; spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu; spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem, popř. další spory, které zákon za incidenční spory označí.

Pro jiné spory, jejichž účastníkem je insolvenční správce, nelze ustanovení o incidenčních sporech použít, i kdyby probíhaly za trvání insolvenčního řízení.

Co je vlastně účelem incidenčních sporů? Ačkoli jejich společným znakem je skutečnost, že mají původ v insolvenčním řízení jejich účel je, lakonicky řečeno, různý. Je závislý na druhu incidenčního sporu a nelze ho podřadit pod jediný institut. Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek mají bezprostřední vliv na výši uspokojení věřitele v insolvenčním řízení, neboť jimi soud určí, zda a v jaké výši je přihlášená pohledávka věřitele zjištěna, či zda bude v řízení považována za pohledávku zajištěnou a jde tedy o žaloby svým charakterem určovací. Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle ust. § 225 odst. 5 insolvenčního zákona zajišťují uplatnění zásady ochrany třetích osob, do jejichž práv mohlo být insolvenčním řízením zasazeno. Spor o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela je obdobou sporu, který může být u okresního soudu zahájen k návrhu jednoho z manželů, nedohodnou-li se manželé na vypořádání majetku po zániku manželství rozvodem⁷. Spory na základě odpůrčí žaloby a spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem mají reparační charakter a jejich cílem je nahradit

---

⁶ První fázi insolvenčního řízení tvoří část od zahájení insolvenčního řízení k návrhu věřitele či dlužníka, a končí zjištěním úpadku dlužníka a ustanovením insolvenčního správce, za předpokladu, že není řízení skončeno, některým z procesních postupů (odmítnutím návrhu, zastavením řízením). Cílem této první fáze je zjistit, zda se dlužník v úpadku skutečně nachází, a pokud ano, možnosti jeho řešení.

⁷ Srov., ust. § 765 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

ztrátu, která byla způsobena na majetkové podstatě dlužníka. Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu a spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem, jsou žalobami určovacími. Jiné spory související s insolvenčním řízením zpravidla slouží k ochraně třetích osob.

2.3 Projednání incidenčního sporu

Průběh a řešení jednotlivých incidenčních sporů, a to jak z hlediska procesních úkonů insolvenčního soudu, tak ostatních procesních subjektů insolvenčního řízení má určitý společný základ, který bude popsán v následujících kapitolách, včetně části týkající se zahraničního prvku v insolvenčním řízení. Poté se práce bude věnovat řešení jednotlivých sporů konkrétně.

2.3.1 Subjekty

K projednání incidenčního sporu je věcně příslušný jako soud prvního stupně krajský soud, u kterého probíhá insolvenční řízení a který je zákonem označován jako soud insolvenční. V prvním stupni jedná a rozhoduje v incidenčních sporech jediný soudce (samosoudce). V odvolacím řízení pak vrchní soud v tříčlenném senátním složení. Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný.

Právní nástupnictví v insolvenčním řízení a tedy i incidenčních sporech je přípustné. Ať už univerzální (*univerzální sukcese*), na které se v insolvenčním řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu⁸ nebo singulární, které má v insolvenčním řízení samostatnou úpravu⁹. V případě, že se právní nástupnictví týká přihlášeného věřitele nemusí soud v incidenčním sporu o tom vydávat rozhodnutí, neboť zákon přímo u nabyvatele pohledávky stanoví, že vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.¹⁰

V případě, že by účastníkem řízení byla osoba, u které by v průběhu incidenčního sporu byl prohlášen konkurs na její majetek, nastupuje namísto takové osoby jí

---

⁸ Viz., ust. § 107 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Viz., ust. § 18 insolvenčního zákona.

¹⁰ Viz., ust. § 19 insolvenčního zákona.

ustanovený insolvenční správce. Prohlášením konkursu na majetek konkursního věřitele se incidenční spor nepřerušuje.¹¹

Vedlejší účastenství je v incidenčních sporech výslovně přípustné. V této souvislosti Ústavní soud ČR uznal argumenty přihlášených věřitelů, kteří se stali vedlejšími účastníky incidenčního sporu s tvrzením, že mají právní zájem na sporu, neboť podle jeho výsledku budou v insolvenčním řízení uspokojováni, jako *rozumný, srozumitelný, legální i legitimní a jako takový i ústavně souladný*.¹²

Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného insolvenčního řízení včetně incidenčních sporů a je oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru.¹³

2.3.2 Zahájení řízení

Incidenční spory se zahajují zpravidla na návrh, který se nazývá žalobou a řízení je zahájeno dnem, kdy byla žaloba doručena insolvenčnímu soudu.

Výjimku z tohoto pravidla představuje doručení formuláře obsahujícího popření pohledávky věřitele přihlášeného do insolvenčního řízení jiným přihlášeným věřitelem¹⁴ před přezkumným jednáním. Jestliže totiž insolvenční soud toto popření neodmítne, považuje se takové podání od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, nejdříve však po uplynutí 10 dnů od skončení přezkumného jednání, za žalobu.

Incidenční žaloba musí kromě obecných náležitostí splňovat veškeré konkrétní náležitosti stanovené pro žaloby v ust. § 79 občanského soudního řádu.

Pokud zákon nebo insolvenční soud stanoví lhůtu k uplatnění práva, tedy k podání žaloby nelze tuto lhůtu prominout. Lhůta pro podání žaloby je lhůtou hmotněprávní a žaloba musí být nejpozději poslední den lhůty doručena insolvenčnímu soudu, jinak se má za opožděnou.

---

¹¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2556/2011.

¹² Viz., usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2013, sp. zn. II ÚS 363/13.

¹³ Viz., ust. § 35 odst. 2 občanského soudního řádu.

¹⁴ Viz., ust. § 200 insolvenčního zákona.

2.3.3 Procesní úkony soudu

Jak bylo uvedeno výše, platí pro insolvenční řízení a incidenční spory ustanovení občanského soudního řádu přiměřeně. V insolvenčním řízení není výjimkou, že okruh sporných otázek, které spolu mají souvislost by měl insolvenční soud řešit v několika incidenčních sporech zahájených k návrhu různých žalobců. Například pokud v jednom sporu je předmětem řízení otázka neplatnosti či neúčinnosti právního úkonu, která má být v jiném incidenčním sporu řešena jako otázka předběžná. Za této situace musí insolvenční soud zvážit v rámci zásady rychlosti a hospodárnosti řízení, zda by neměl taková řízení spojit, tedy usnesením rozhodnout o spojení věcí¹⁵.

Účastníkům řízení se písemnosti doručují vedle doručení vyhláškou, tzn. zveřejněním v insolvenčním rejstříku, které je v insolvenčním řízení považováno za, můžeme říci, obecný způsob doručování, který soud využívá vždy, není-li stanoveno jinak, i zvláštním způsobem a rozhodnutí ve věci samé do vlastních rukou. Zvláštním způsobem je třeba rozumět způsob doručení, který je běžný v řízeních podle občanského soudního řádu či zákona o zvláštních řízeních soudních, tedy při jednání nebo jiném soudním úkonu, nebo prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky a není-li to možné na jinou elektronickou adresu nebo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb na adresu sdělenou soudu adresátem.

Pokud by účastníkem sporu nebyl insolvenční správce, má insolvenční soud povinnost jej vždy neprodleně vyrozumět o rozhodnutích, která ve sporu vydal.

V incidenčním sporu rozhoduje insolvenční soud rozsudkem ve věci samé, o smíru a v ostatních věcech usnesením. O incidenčním sporu může být také rozhodnuto formou rozsudku pro uznání a pro zmeškání.

Žaloba podaná opožděně nebo osobou neoprávněnou bude insolvenčním soudem odmítnuta. Insolvenční zákon zde stanoví odlišný procesní postup pro incidenční spory, než je tomu u řízení dle občanského soudního řádu, podle kterého by i v případě neoprávněné osoby či opožděně podané žaloby bylo třeba nařizovat jednání a rozhodnout o věci samé rozsudkem, a to tak, že by podaná žaloba byla zamítnuta. Zákonodárce byl pravděpodobně veden snahou o zjednodušení procesních pravidel v insolvenčním řízení, jako řízení, jehož se zpravidla účastní větší počet účastníků.

Odmítnuta bude žaloba také v případě, že vykazuje nedostatky, které se soudy nepodařilo přes výzvu účastníkům odstranit. V případě, že by projednání žaloby bránil

---

¹⁵ Dle ust. § 112 občanského soudního řádu.

nedostatek podmínek řízení, který se nepodařilo odstranit nebo se jedná o nedostatek neodstranitelný, soud řízení o žalobě zastaví. Řízení o žalobě by bylo dále zastaveno pro případ, že by nejpozději k výzvě insolvenčního soudu nebyl zaplacen soudní poplatek, pokud žalobce není osvobozen. Osvobozen od poplatku je ze zákona¹⁶ insolvenční správce a dlužník. Jiní účastníci mohou být insolvenčním soudem osvobozeni od placení soudního poplatku, pokud o to požádají. Předpoklady a postup insolvenčního soudu se řídí občanským soudním řádem.¹⁷

Incidenční spor je možné skončit uzavřením smíru a i pro insolvenční soud platí povinnost o uzavření smíru usilovat. Pro incidenční spory platí ust. § 99 občanského soudního řádu s tou výjimkou, že před schválením smíru musí být insolvenčnímu soudu předložen souhlas věřitelského orgánu¹⁸ s navrženým obsahem smíru. V případě, že by působnost věřitelského orgánu vykonával insolvenční soud, musel by výrok usnesení o schválení smíru obsahovat, že smír je insolvenčním soudem schvalován rovněž v působnosti věřitelského orgánu.¹⁹

K projednání incidenčního sporu nařídí soud jednání, k němuž předvolá účastníky a osoby, jejichž účast je nezbytná. Od nařízení jednání lze upustit pouze v případě, že věc může být rozhodnuta na základě listinných důkazů, které účastníci předložili a s projednáním věci bez nařízení jednání souhlasí nebo se účasti na jednání výslovně vzdali.

Projednání incidenčního sporu se z velké většiny řídí ust. § 114 až § 136 občanského soudního řádu. Pro účastníky řízení je zejména zásadní, že i pro incidenční spory platí zásada zákonné koncentrace řízení, která znamená, že povinnosti tvrzení a důkazní mohou účastníci sporu uvádět pouze do skončení prvního jednání. Judikatura koncentraci řízení vysvětluje jako *zákaz adresovaný soudu (...), který se projevuje v tom, že ke skutečnostem a důkazům, které v rozporu se zákonem účastník uplatní později, nelze přihlížet.*²⁰ Výjimky pro odvolací řízení stanoví ust. § 205a občanského soudního řádu.

Náhrada nákladů řízení se u většiny incidenčních sporů řídí ustanoveními občanského soudního řádu kromě sporů o pravost výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, které mají náhradu nákladů upravenou samostatně.

---

¹⁶ Viz., ust. § 11 odst. 2 písm. o) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Viz., ust. § 138 občanského soudního řádu.

¹⁸ Věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů.

¹⁹ Výrok potom např. zní: *“Insolvenční soud schvaluje (rovněž v působnosti věřitelského výboru)...*“

²⁰ Viz., rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006.

Proti rozsudku je přípustné odvolání k příslušnému vrchnímu soudu, které je třeba doručit insolvenčnímu soudu, který vydal napadené rozhodnutí, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho doručení. Proti usnesení o schválení smíru není odvolání přípustné.

Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty insolvenčního řízení, kterými jsou insolvenční soud, dlužník, přihlášení věřitelé, insolvenční správce, popř. likvidátor dlužníka a státní zastupitelství pokud vstoupilo do insolvenčního řízení nebo incidenčního sporu.

Za povšimnutí stojí skutečnost, že ve vztahu k závaznosti hovoří zákon pouze o rozsudku nikoli o schváleném smíru. Z hlediska judikatury jde prozatím o otázku neřešenou. Vzhledem k tomu, že zákon výslovně schválenému smíru tento účinek nepřiznává, nabízí se úvaha, zda právní účinek schváleného smíru trvá i po skončení insolvenčního řízení, a zda by tedy poté nebylo možné, pro tentýž nárok dlužníka žalovat, nebo zda je schváleným smírem vyloučeno podání žaloby dlužníkem

2.3.3.1 Evidence incidenčních sporů

Incidenční spory jsou insolvenčními soudy evidovány elektronicky jako součást insolvenčního spisu a lze je nalézt ve veřejně přístupném insolvenčním rejstříku na internetové adrese www.justice.cz → insolvenční rejstřík → insolvenční spis → detail → záložka C. Pro účely statistiky a manipulace s papírovou podobou spisu jsou dle vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy²¹ evidovány v rejstříku Cm a vedou se způsobem stanoveným pro vedení spisu Cm. Pro odlišení od ostatních spisů Cm, jsou označeny zkratkou ICm, která je uváděna jako součást spisové značky v rozhodnutích, stejně jako spisová značka insolvenčního řízení, v rámci kterého se incidenční spor rozhoduje.

2.3.4 Pokračování v incidenčním sporu po skončení insolvenčního řízení

Novelizací insolvenčního zákona, s účinností od 1. 1. 2014, došlo k vyřešení otázky, zda a popřípadě které, incidenční spory mohou trvat i po skončení insolvenčního řízení. Důvodová zpráva k novele, tj. zákonu č. 294/2013 Sb. zdůrazňuje, že se taková *změna jeví navýsost praktickou zejména při sanačním způsobu řešení dlužníkovy úpadku (reorganizace, oddlužení). V těchto případech se jeví účelným dokončit i ty*

---

²¹ Viz., ust. § 215b Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, čj. 505/2001 – Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších změn.

*(nepravomocně) neukončené incidenční spory, jejichž přetrvání v právu konkursním dřívější praxe ani teorie nepřipouštěla.*²²

Obecné pravidlo pro pokračování incidenčních sporů zní tak, že v incidenčních sporech zásadně nelze pokračovat po skončení insolvenčního řízení, kterým byly vyvolány. Dále však zákon stanoví výjimky z pravidla, zdůvodněné tím, že dokončení sporů může mít význam pro postavení jejich účastníků, a to i po skončení insolvenčního řízení. V takovém případě se ze zákona přizpůsobuje po skončení insolvenčního řízení jejich předmět tak, aby výsledek sporu byl vykonatelný i po skončeném insolvenčním řízení. Zjednodušeně lze situaci popsat tak, že u většiny incidenčních sporů, s výjimkou odpůrčích žalob, nastupuje po skončení insolvenčního řízení z důvodu zrušení konkursu po splnění rozvrhu, splnění reorganizačního plánu a splnění oddlužení dnem skončení insolvenčního řízení (zákon zní poněkud nejasně, ale pravděpodobně byl tímto dnem myšlen den právní moci) dlužník, na místo insolvenčního správce tam, kde byl účastníkem sporů.

Pro incidenční spory z odpůrčích žalob platí zvláštní úprava, neboť logicky nemůže dlužník vymáhat odpůrčí nároky z vlastních právních jednání. Z tohoto důvodu nastupují na místo insolvenčního správce v incidenčním sporu věřitelé dlužníka, k čemuž jim zákon stanoví lhůtu 30 dnů (viz. dále v textu).

U sporů o náhradu škody způsobené na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčního správce zůstává i nadále jejich účastníkem (žalovaným) insolvenční správce, neboť tyto spory bezprostředně souvisí s osobní majetkovou odpovědností insolvenčního správce.

V souvislosti s pokračováním incidenčního sporu je nasnadě otázka, zda má skončení insolvenčního řízení vliv na změnu věcné a místní příslušnosti. Tedy, zda ve věci bude pokračovat „*insolvenční soud*“, který je dle zákonné definice soudem, před kterým probíhá insolvenční řízení, navíc je soudem krajským, jehož místní příslušnost je zpravidla určena bydlištěm či sídlem dlužníka. Zákon i důvodová zpráva k této otázce mlčí. Vodítkem by snad mohlo být ust. § 11 odst. 1 občanského soudního řádu, dle kterého pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení a dále odkaz, otázka zda relevantní, na odstavec 6 ustanovení § 159 insolvenčního zákona, který upravuje jeden

---

²² Viz., důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ze dne 5. 3. 2013, *Codexis* [databáze]. Verze 02/2014. Atlas Consulting, 2014 [cit. 2014-02-15].

z výše popsaných případů, kdy nastupují na místo insolvenčního správce v odpůřím sporu věřitelé dlužníka. Zákon stanoví, že na návrh věřitelů doručený insolvenčnímu soudu do 30 dnů od přerušení řízení, které nastalo skončením insolvenčního řízení, je v něm pokračováno. Z čehož lze usuzovat, že pokračuje insolvenční soud. Jednoznačnou odpověď na otázku, zda lze toto řešení vztáhnout i na zbývající incidenční spory, u kterých zákon dovoluje pokračovat po skončení insolvenčního řízení, bude muset dát soudní judikatura.

2.3.5 Nepřípustnost obnovy řízení

Insolvenční zákon²³ vylučuje pro insolvenční řízení využití žaloby na obnovu řízení jako mimořádného opravného prostředku. S ohledem na skutečnost, že incidenční spory nejsou samostatným řízením, ale součástí řízení insolvenčního, není žaloba na obnovu řízení přípustná ani v incidenčním sporu. Otázkou, zda vyloučení obnovy insolvenčního řízení nepředstavuje zásah do procesních záruk spravedlivého procesu, se již v minulosti zabýval Ústavní soud ČR a dospěl k závěru, že tomu tak není.

*Vyloučení obnovy insolvenčního řízení (...) představuje zásah do práva na spravedlivý proces. Existence takového zásahu (...) musí být dostatečně ospravedlněna a musí stranit jinému srovnatelnému ústavnímu principu či hodnotě (...). Tou hodnotou je ochrana vlastnického práva věřitelů, kteří mají právo na včasné uspokojení svých pohledávek a jejich právní jistota, jakož i právní jistota dlužníka spočívající v tom, že insolvenční řízení proběhne při zachování zásad spravedlnosti rychle, hospodárně (...) v souladu s těmito zásadami insolvenčního řízení (...) je proto přípustné, aby insolvenční řízení bylo vyjmutο z řízení, pro které je obnova řízení přípustná.*²⁴

---

²³ Viz., ust. § 96 insolvenčního zákona.

²⁴ Viz., usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 1938/13.

2.4 Zahraniční prvek v insolvenčním řízení

2.4.1 Evropské insolvenční právo

Rozvoj ekonomické globalizace a migrace obyvatel sebou přináší zvyšování počtu případů, kdy se v insolvenčních řízeních může objevit tzv. cizí prvek, tedy situace, kdy majetek dlužníka je rozmístěn v různých zemích či jeho věřitelé se nenachází na území jednoho státu. Insolvenční řízení, které je součástí ekonomických procesů, bylo předmětem zájmu evropských Společenství již od 60. let 20. stol. Za účelem efektivní regulace a zajištění fungování vnitřního trhu (zabránění krácení věřitelů převody majetku mezi členskými zeměmi, ochránění práv věřitelů při přihlašování jejich pohledávek, efektivní prodej majetku dlužníka atd.) bylo s účinností od 1. 5. 2002 přijato Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000/ES ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále jen „Nařízení“), které platí na celém území Evropské unie s výjimkou Dánska (to má zvláštní režim pro justiční spolupráci v rámci Smlouvy o fungování Evropské unie) a je použitelné ve všech případech, pokud má dlužník majetek nebo věřitele ve více členských státech Evropské unie bez ohledu na to, zda se jedná o fyzickou či právnickou osobu.

Článek 3 Nařízení upravuje druhy úpadkového řízení – hlavní, vedlejší a územní. Úpadkové řízení zahájené soudem členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (tzv. COMI)²⁵, považované za *hlavní řízení*, které způsobuje všeobecné účinky, neboť se týká majetku dlužníka, který se nachází ve všech členských státech, ve kterých se nařízení uplatní.

Může-li být zahájeno řízení podle odstavce 2 uvedeného článku soudem členského státu, ve kterém má dlužník provozovnu, vyvolává toto řízení, považované za *řízení vedlejší* nebo *územní řízení*, účinky, které jsou omezeny a majetek dlužníka, který se nachází na území státu provozovny.²⁶ Zahájení vedlejšího nebo územního řízení podléhá různým podmínkám, v závislosti na tom, zda již bylo hlavní řízení zahájeno či nikoliv.

V případě, kdy již bylo hlavní řízení zahájeno, je řízení kvalifikováno jako *vedlejší řízení* a řídí se ustanoveními kapitoly III. Nařízení. V opačném případě je řízení

²⁵ Běžně označováno zkratkou COMI („the centre of main interests“).

²⁶ Srov., rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 5. 2006, *Eurofood IFSC*, C-341/04 a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. 1. 2010, *MG Proud Gdynia*, C-444/07.

kvalifikováno jako *nezávislé územní řízení* a důvody pro zahájení jsou stanoveny v čl. 3 odst. 4 Nařízení. Toto ustanovení se vztahuje na dvě situace, a sice zaprvé, na situaci, kdy nelze zahájit hlavní řízení z důvodů stanovených právem členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, a zadruhé situaci, kdy je zahájení územního řízení v členském státě, na jehož území se nachází provozovna věřitele, navrhováno věřiteli, kteří mají zvláštní vztah k tomuto území.²⁷

Nařízení dále stanoví na úpady jakých dlužníků se nevztahuje (pojišťovny, úvěrové instituce a investiční podniky mající v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a na podniky kolektivního investování).

*Základní kolizní norma Nařízení o úpadku je obsažena v článku 4 Nařízení o úpadku. Tato kolizní norma stanoví, že insolvenční řízení se má řídit právem státu, ve kterém bylo insolvenční řízení zahájeno. Jedná se tedy o zásadu lex fori concursus. Insolvenčním statutem se řídí zejména zahájení, průběh a ukončení insolvenčního řízení, přičemž tento insolvenční statut je určen na základě skutečnosti, ve kterém členském státě se nachází COMI dlužníka.*²⁸

Rozhodnutí, kterým bylo zahájeno insolvenční řízení, stejně jako rozhodnutí o jeho skončení členské státy uznávají bez dalšího dle článku 25 Nařízení a jsou vykonatelná podle nařízení Brusel I²⁹.

Ačkoli je Nařízení v souladu s evropským právem přímo použitelné, obsahuje insolvenční zákon několik málo ustanovení týkajících se insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem (Hlava II insolvenčního zákona). Jejich obsah je v podstatě totožný s vybranými částmi textu Nařízení a nemají tedy většího významu.

2.4.2 Vis attractiva concursus

Výše citovaným článkem 3 Nařízení je také určena mezinárodní příslušnost pro řízení bezprostředně související s insolvenčním řízením, tedy typicky pro incidenční spory. Ačkoli byla myšlenka jediné mezinárodní příslušnosti k projednání navazujících a souvisejících sporů, *vis attractiva concursus*, většinou považována

---

²⁷ Srov., rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. 11. 2011, sp. zn. C-112/10.

²⁸ Moravec, Tomáš. *Soudní pravomoc v insolvenčním řízení s evropským prvkem*. 1. vydání, Praha: TROAS s.r.o., 2012. S. 23. ISBN: 978-80-904-595-5-7.

²⁹ Nařízení (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

za problematickou³⁰, judikatura Soudního dvora Evropské unie se tímto směrem ubírá³¹. Byla opakovaně judikaturou potvrzena zásada, že rozsudky o občanskoprávních žalobách jsou kvalifikovány jako související s úpadkem, pokud se s úpadkovým řízením pojí a úzce s ním souvisí.

Je důležité rozlišovat mezi uznáním a výkonem rozhodnutí, neboť tato zásada se vztahuje k uznávání rozhodnutí, zatímco jejich výkon je upravován v nařízení Brusel I.³² Příkladem žalob, o kterých již Soudní dvůr Evropské unie výslovně rozhodl jako o sporech souvisejících s úpadky, jsou vylučovací žaloby podané správcem podstaty proti třetím osobám či žaloby o neplatnost převodů podílů v kontextu Nařízení o úpadku (odpůrcí žaloby)³³ a dále spory mezi správcem v úpadkovém řízení a dlužníkem o tom, zda určitá věc patří do konkursní podstaty, o oprávnění správce v úpadkovém řízení rozhodnout o naplnění platných smluvních vztahů, nebo o žalobách na určení odpovědnosti směřující proti správci v úpadkovém řízení.³⁴

Ze Zprávy Komise Evropskému parlamentu, Radě a evropskému Hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení ze dne 18. 12. 2012³⁵, kterou je Komise dle Nařízení povinna předkládat každých 5 let od účinnosti Nařízení, vyplývá, že ohledně žalob souvisejících s úpadkovým řízením je hranice mezi nařízením Brusel I a Nařízením jednou z nejkontroverznějších otázek u přeshraničního úpadkového řízení. Spor se týká mezinárodní příslušnosti (článek 3) a uznávání cizích rozhodnutí (článek 25) (...) Komise konstatuje, že absence výslovného pravidla o příslušnosti pro žaloby související s úpadkovým řízením vytváří nejistotu právníků, kteří nejsou dobře obeznámeni s judikaturou Soudního dvora Evropské unie. Navíc je kritizována skutečnost, že správce podstaty nemůže spojit žalobu související s úpadkovým řízením s žalobou, pro kterou platí nařízení Brusel I.³⁶

---

³⁰ Srov., např. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. 1 vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, S. 130, 213. ISBN: 978-80-7179-591-9.

³¹ Srov., rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. 9. 2009, *Alice van der Schee, insolvenční správce společnosti Holland Binding BV*, C -292/08.

³² Viz., rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. 2. 2009, *Deko Marty*, C -339/07.

³³ Viz., např. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 7. 2009, *SCT Industri AB i likvidation*, C – 111/08.

³⁴ Viz., např. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. 2. 1979, *Henri Gourdain*, C – 133/78.

³⁵ Přístupná v českém jazyce např. na www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=140207.

³⁶ Citováno z www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=140207 ve znění ke dni 19. 2. 2014.

2.4.3 Úpadková řízení mimo EU

Působnost Nařízení je omezena pouze na dlužníky, kteří mají místo svých hlavních zájmů (COMI) v některém z členských států EU a stejně tak je působnost Nařízení omezena pokud jde o věřitele, majetek či provozovny nacházející se mimo EU. Veškeré právní záležitosti, které nespádají do působnosti Nařízení, je třeba řešit dle úpravy vnitrostátní. Některé členské státy mají zvláštní právní úpravu týkající se mezinárodních úpadků, tedy speciálně těch, které nespádají do působnosti Nařízení (např. Belgie, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Španělsko).

V České republice je třeba úpravu mezinárodních úpadků hledat v zákoně o mezinárodním právu soukromém,³⁷ zejména v jeho šesté části – řízení o úpadku. Zákon umožňuje zahájit a konat insolvenční řízení omezené na dlužníkův majetek v České republice, i když jsou hlavní zájmy dlužníka soustředěny na území cizího státu, který není členským státem EU, a to na základě návrhu věřitele s obvyklým pobytem nebo sídlem v České republice nebo vznikne-li pohledávka věřitele při činnosti provozovny zde umístěné.

Česká republika uznává cizí rozhodnutí, tedy nečlenských zemí EU, ve věcech úpadkového řízení za podmínky vzájemnosti, pokud byla vydána ve státě, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka a pokud dlužníkův majetek v České republice není předmětem řízení zahájeného za výše uvedených podmínek. V takovém případě zákon připouští vydání movitých věcí, které se nachází na území České republiky na základě žádosti cizího soudu, pokud je zaručena vzájemnost. Podmínkou vydání majetku je, že se tak může stát teprve poté, co byla uspokojena práva na vyloučení věci z majetkové podstaty a práva zajištěných věřitelů nabytá dříve, než došla žádost cizího soudu nebo jiného příslušného orgánu.

---

³⁷ zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

3 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek

Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek patří k nejčastějším incidenčním sporům v insolvenčním řízení, neboť souvisí s přihlašováním a přezkoumáváním pohledávek věřitelů jako základním procesem, který se odehrává v každém insolvenčním řízení. Tyto žaloby bývají některými autory označovány také jako *žaloby odporové*.³⁸ Termínu užíval i konkursní řád a judikatura k tomuto předpisu, neboť bylo stanoveno, že *popření přihlášené pohledávky je třeba odporovat žalobou* či, že *proti popření lze podat odpor* (rozuměj žalobu).

3.1 Přihlašování pohledávek věřitelů

Základním předpokladem uspokojení věřitele v insolvenčním řízení, který je závislý na způsobu řešení úpadku dlužníka, tj. rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, pomineme-li dostatek majetku dlužníka jako prvotního předpokladu, je jednak uplatnění pohledávky u insolvenčního soudu³⁹ a dále zjištění takové přihlášené pohledávky (viz. kapitola 3.2).

Přihlášky pohledávek mají věřitelé povinnost podat na předepsaném formuláři⁴⁰ u insolvenčního soudu, a to ve lhůtě od zahájení insolvenčního řízení, tedy od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno povolení oddlužení činí tato lhůta 30 dnů, v ostatních případech je stanovení lhůty ponecháno na úvaze insolvenčního soudu. Zmeškání lhůty nelze prominout. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto přihlášené

---

³⁸ Srov., např. Winterová, A.: Incidenční spory. *Bulletin advokacie*, 2003, roč. X, č. 4, S. 13.

³⁹ Výjimku představují tzv. pohledávky za podstatou či jim pohledávky naroveň postavené, které mohou být uspokojeny v podstatě kdykoli během insolvenčního řízení, aniž by je věřitelé měli povinnost uplatnit podáním přihlášky pohledávky u insolvenčního soudu.

⁴⁰ Formulář včetně návodu na jeho vyplnění lze nalézt na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR www.justice.cz. Náležitosti formuláře stanoví prováděcí předpis, a to § 21 Vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona. Vada přihlášky spočívající v nedodržení předepsané formy je odstranitelná předložením řádně vyplněné přihlášky na předepsaném formuláři, a to nejpozději do uplynutí lhůty určené věřiteli insolvenčním správcem v řádné výzvě k odstranění vad přihlášky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. MSPH 93 INS 4143/2010, 29 NSČR 17/2012 - P26).

pohledávky nemohou být ani v rámci insolvenčního řízení uspokojeny.⁴¹ Lhůta pro podání přihlášky pohledávky je lhůtou procesní, pro její zachování tedy postačí, je-li poslední den lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost ji doručit insolvenčnímu soudu. Důležité je, že musí být přihlášeny i pohledávky, které již byly uplatněny u jiného soudu, tedy zažalovány, stejně jako pohledávky vykonatelné, včetně těch, které jsou předmětem výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Přihlásit lze i pohledávku nesplacnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která byla podána u jiného než insolvenčního soudu, by měl tento soud neprodleně postoupit soudu insolvenčnímu.⁴² Účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají až dnem, kdy přihláška bude doručena soudu insolvenčnímu. Nejvyšší soud ČR opakovaně judikoval⁴³, že zmeškání přihlašovací lhůty nelze přičítat soudu, u něhož byla přihláška nesprávně podána jen proto, že tento nepřislušný soud postoupil přihlášku pohledávky soudu insolvenčnímu až po přihlašovací lhůtě. Opožděná přihláška bude insolvenčním soudem odmítnuta a právní mocí usnesení o odmítnutí přihlášky pohledávky končí také účast věřitele v insolvenčním řízení. Proti usnesení o odmítnutí má věřitel možnost podat odvolání k vrchnímu soudu.

Z přihlášených pohledávek sestaví insolvenční správce seznam přihlášených pohledávek, který má zpravidla podobu souboru *přezkumných listů*⁴⁴, kdy každý přezkumný list obsahuje označení dlužníka, věřitele, údaj o doručení přihlášky pohledávky insolvenčnímu soudu, výši a právní důvod přihlášené pohledávky, údaj o tom, zda se jedná o pohledávku vykonatelnou či zajištěnou. V případě zajištěné pohledávky obsahuje přezkumný list údaj o majetku, který je předmětem

---

⁴¹ Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

⁴² O postoupení pohledávky insolvenčnímu soudu není vydáváno v souladu s insolvenčním zákonem žádné rozhodnutí.

⁴³ Srov., např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. KSPH 38 INS 3772/2011, 29 NSČR 5/2013 – P5.

⁴⁴ Praxí běžně používaný termín odrážející skutečnost, že zpravidla pro každou přihlášenou pohledávku je vyhotoven samostatný list, obsahující povinné údaje o přihlášce, který je následně při přezkumném jednání doplněn o záznam, zda byla pohledávka popřena či zjištěna.

Insolvenční zákon ani prováděcí vyhláška č. 311/2007 Sb., nestanoví vnější podobu formuláře seznamu přihlášených pohledávek, prováděcí vyhláška v ust. § 11 odst. 1 pouze určuje, které obsahové náležitosti seznamu přihlášených pohledávek musí obsahovat. (srov. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23.12.2011, KSOS 34 INS 1308/2009, 3 VSOL 294/2011-B-84).

zajištění a konečně údaj, zda a v jaké výši insolvenční správce a dlužník přihlášenou pohledávku popírají či uznávají. Stanoviska dlužníka a správce jsou na sobě nezávislá, tudíž není vyloučeno, že dlužník může pohledávku věřitele uznat a insolvenční správce zaujme postoj opačný. Vzhledem k tomu, že v době sestavování seznamu insolvenční správce nemusí mít vědomost o tom, že přihlášenou pohledávku popírá také jiný přihlášený věřitel (ten může své popření na předepsaném formuláři doručit nejpozději 3 dny před konáním přezkumného jednání, když insolvenční soud má povinnost správcem sestavený seznam zveřejnit v insolvenčním rejstříku; nejpozději 10 dnů přede dnem konání přezkumného jednání), je případné popření jiným přihlášeným věřitelem v seznamu vyznačeno až při přezkumném jednání. Správce může změnit své stanovisko k přihlášené pohledávce až do okamžiku přezkoumání. Vyhotovení kvalitně zpracovaného seznamu přihlášených pohledávek patří mezi nejdůležitější, ale také nejnáročnější činnost insolvenčního správce. Od sestaveného seznamu přihlášených pohledávek se odvíjí hlasování na schůzi věřitelů, účastenství v incidenčním sporu, včetně uspokojení věřitele v konečné fázi insolvenčního řízení. Seznam přihlášených pohledávek má význam i po skončení insolvenčního řízení. Pokud totiž pohledávka věřitele zapsaná v seznamu byla zjištěna, nebyla dlužníkem výslovně popřena a řízení skončilo zrušením konkursu po splnění rozvrhu, je seznam exekucním titulem. Věřitel může po zrušení konkursu požádat insolvenční soud o tzv. *výpis ze seznamu přihlášených pohledávek* (vyhotovení podléhá v celku zanedbatelné poplatkové povinnosti)⁴⁵, který pak slouží k doložení exekucního titulu při výkonu rozhodnutí či exekuci.

Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání. Insolvenční soud určí termín přezkumného jednání již v rozhodnutí o úpadku. Dlužníka a insolvenčního správce předvolá insolvenční soud předvoláním doručeným do vlastních rukou a poučí je o nezbytnosti jejich účasti. Insolvenční správce se může nechat na své náklady na přezkumném jednání zastoupit jinou osobou zapsanou do seznamu insolvenčních správců.

---

⁴⁵ Dle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

3.2 Popírání přihlášených pohledávek

Seznam přihlášených pohledávek sestavený správcem je podkladem pro přezkoumání pohledávek na přezkumném jednání. Do seznamu pohledávek je na přezkumném jednání vyznačeno, zda a v jaké výši byla přihlášená pohledávka zjištěna či popřena. Ze záznamu musí jasně vyplývat, zda popírajícím byl insolvenční správce, dlužník nebo jiný přihlášený věřitel a důvod popření. Takto upravený seznam je pak součástí zápisu (protokolu) o přezkumném jednání.

Za zjištěnou se má ta pohledávka, kterou nepopřel insolvenční správce, ani žádný z přihlášených věřitelů, nebo jestliže insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem, nebo pokud insolvenční správce, věřitel nebo dlužník (za trvání účinků oddlužení), který ji popřel, vzal své popření zpět, anebo rozhodnutím insolvenčního soudu v incidenčním sporu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávky. Vykonatelná pohledávka je zjištěna také tehdy, jestliže popírající nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé. Od 1. 1. 2014 byl novelou insolvenčního zákona vyřešen poměrně častý problém ovlivňující následně aktivní věcnou legitimaci v incidenčním sporu, kdy insolvenční správci zařazovali do přezkumného jednání pohledávky jako nevykonatelné, ačkoli byly věřiteli přihlášeny jako vykonatelné (typicky např. při sporu o platnost rozhodčí doložky). Nově zákon výslovně stanoví, že nelze při přezkumném jednání považovat vykonatelnou pohledávku za nevykonatelnou z důvodů, pro které byla popřena. V pochybnostech rozhodne tom, zda se pohledávka považuje za vykonatelnou či nevykonatelnou insolvenční soud usnesením, proti kterému není odvolání přípustné, a to do skončení přezkumného jednání.

U přezkoumávaných pohledávek lze popírat jejich pravost, výši a pořadí. Podstatou popření pravosti se rozumí tvrzení o neexistenci pohledávky. Popírající tedy namítá, že pohledávka nevznikla, nebo uznává, že vznikla, ale v době přezkumu již zcela zanikla (některým ze způsobů zániku závazku) nebo že se zcela promlčela. Popřením výše pohledávky se rozumí tvrzení, že dlužníkům závazek je nižší než přihlášená částka.

Z hlediska pořadí lze pohledávku popírat z důvodu, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je uvedeno v přihlášce pohledávky nebo proto, že popírající má za to, že věřiteli nenáleží právo na uspokojení ze zajištění, které uplatnil v přihlášce

pohledávky. Popření práva na uspokojení ze zajištění na majetku dlužníka má tytéž účinky jako popření pravosti pohledávky.

Pokyn, zda má insolvenční správce přezkoumávanou pohledávku uznat či popřít, není insolvenční soud oprávněn udělit.

3.3 Odporové žaloby

V případě, že přihlášená nevykonatelná pohledávka zůstala po přezkumném jednání spornou, může být dosaženo jejího zjištění pouze zpětvzetím popření nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v incidenčním sporu. Přihlášená vykonatelná pohledávka se bude navíc pokládat za zjištěnou, jestliže nebude popírajícím podána odporová žaloba. Následný průběh sporu je závislý na tom, jakým způsobem je úpadek dlužníka řešen, zda k přezkoumání a popření pohledávky došlo v konkursu, oddlužení či reorganizaci, a dále zda byla popřena pohledávka vykonatelná nebo nevykonatelná a kdo byl popírající osobou.

3.3.1 Účastenství ve sporu

3.3.1.1 Nevykonatelná pohledávka

Popření pohledávky insolvenčním správcem

Věřitele, jehož nevykonatelná pohledávka byla na přezkumném jednání popřena, poučí insolvenční soud při přezkumném jednání o právu uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu ve lhůtě 30 dnů od přezkumného jednání. V případě, že se věřitel přezkumného jednání nezúčastnil, poskytne mu písemně toto poučení insolvenční správce. V takovém případě neskončí lhůta k podání žaloby dříve než uplynutím 15 dnů od doručení takového vyrozumění. Aktivní legitimaci k podání žaloby tak má věřitel, jehož pohledávka byla popřena. Žalobu musí podat vždy proti insolvenčnímu správcem, dále může být pasivně legitimován jako žalovaný také popírající dlužník v reorganizaci nebo oddlužení, neboť jeho popření má v takovém případě tytéž účinky jako popření správcem.

Vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem musí obsahovat poučení, že pokud věřitel nepodá ve stanovené lhůtě žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, nebude k pohledávce takto popřené nadále v insolvenčním řízení přihlíženo, další náležitosti podrobně stanoví ust. § 13 Vyhlášky o jednacím řádu pro insolvenční řízení.

Popření pohledávky dlužníkem

Popření pohledávky dlužníkem v konkursu nemá žádné účinky a dlužník tak v případném incidenčním sporu o pravost, výši nebo pořadí není ani pasivně legitimován jako žalovaný. V reorganizaci a za trvání účinků oddlužení naopak pasivně legitimován je a v případě, že popřel pohledávku věřitele, musí být také vedle správce žalován. Účinky popření dlužníkem v případě oddlužení i reorganizace nastávají dnem, kdy nastaly účinky oddlužení (schválení oddlužení) a reorganizace (dnem kdy nastaly účinky povolení reorganizace). Tento den je také rozhodný i pro počátek běhu lhůty k podání žaloby.

Popření pohledávky přihlášeným věřitelem

Jak bylo uvedeno výše, popření pohledávky přihlášeným věřitelem po dobu trvání reorganizace nemá vliv na zjištění popřené pohledávky. V ostatních případech může takový procesní úkon věřitele vyvolat incidenční spor.

Pokud insolvenční soud do skončení přezkumného jednání svým rozhodnutím neodmítne popření pohledávky přihlášeným věřitelem učiněné na předepsaném formuláři, považuje se takové podání od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, nejdříve však po uplynutí 10 dnů od skončení přezkumného jednání, za žalobu proti jinému přihlášenému věřiteli.

Insolvenční zákon dále stanoví, že ukončí-li insolvenční soud účast popírajícího věřitele v insolvenčním řízení v průběhu incidenčního sporu, lze v něm pokračovat jen na návrh insolvenčního správce. Dnem, kdy insolvenčnímu soudu takový návrh dojde, se insolvenční správce stává účastníkem incidenčního sporu místo popírajícího věřitele. Nepodá-li insolvenční správce tento návrh ve lhůtě, kterou mu insolvenční soud za tím účelem určí, insolvenční soud řízení o incidenčním sporu vůči popírajícímu věřiteli zastaví.

Kdo může být aktivně legitimován v řízení – nevykonatelná pohledávka

Způsob řešení úpadku	insolvenční správce	popírající věřitel	popírající dlužník
Konkurs	---	ANO	---
Reorganizace	---	---	---
Oddlužení	---	ANO	---

Kdo může být pasivně legitimován v řízení – nevykonatelná pohledávka

Způsob řešení úpadku	insolvenční správce	přihlášený věřitel	popírající dlužník
Konkurs	ANO	ANO	---
Reorganizace	ANO	---	ANO
Oddlužení	ANO	ANO	ANO

3.3.1.2 Vykonatelná pohledávka

Vykonatelnou pohledávkou se rozumí pohledávka, pro kterou náleží věřiteli proti dlužníku exekuční titul. Pro popření vykonatelné pohledávky platí, že ten, kdo popírá vykonatelnou pohledávku, také podává žalobu, tedy je ve věci aktivně legitimován, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne přezkumného jednání, popř. za žalobu bude považován formulář popírajícího věřitele shodně jako u nevykonatelné pohledávky. Popření vykonatelné pohledávky má podmíněné účinky, tudíž nebyla-li žaloba podána nebo bylo soudem odmítnuto popření pohledávky přihlášeným věřitelem, má se sporná vykonatelná pohledávka za zjištěnou. Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly dlužníkem uplatněny v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení a žalobce proti popřené pohledávce může uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel. V oddlužení může dlužník jako důvod popření uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, tj. že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

Důležité je upozornit na problém vzniklý tím, že pokud insolvenční správce nesprávně posoudil přihlášenou pohledávku jako nevykonatelnou a doručil věřiteli

výzvu k podání žaloby, nemůže věřitel uspět s tvrzením, že výzvu ignoroval, neboť bylo zřejmé, že se jedná o pohledávku přiznanou pravomocným rozsudkem.⁴⁶ Řešení lze nalézt v ust. § 198 odst. 3 insolvenčního zákona, dle kterého vyjde-li v průběhu incidenčního sporu najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem pro zamítnutí žaloby, ale insolvenční správce žalovaný na základě žaloby věřitele bude povinen prokazovat popření, jakoby popíral pohledávku vykonatelnou. Na insolvenčního správce přejde tedy povinnost tvrzení i povinnost důkazní.

3.4 Rozhodnutí o žalobě

Žaloba o pravost, výši nebo pořadí pohledávky je pojmově žalobou určovací. Naléhavý právní zájem na určení, který je jinak u určovacích žalob předpokladem úspěšnosti (srov. § 80 písm. c, občanského soudního řádu), není třeba tvrdit nebo prokazovat, neboť bez dalšího vyplývá ze skutečnosti, že po proběhlém přezkumném jednání zůstala pohledávka spornou.⁴⁷

Pro vlastní projednání žaloby insolvenčním soudem neplatí zvláštní odchylky od projednávání incidenčních sporů, než byly popsány v úvodní části práce. S výjimkou náhrady nákladů řízení a tou, že přihlášený věřitel, který popřel pohledávku na formuláři, jehož podání, při splnění podmínek stanovených v ust. § 200 insolvenčního zákona, soud považuje za žalobu, má povinnost složit do 15 dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce u insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč. Nebude-li jistota složena, nebo nedoloží-li věřitel insolvenčnímu soudu, že povinnost složit jistotu podle zákona nemá (tato povinnost věřitele např. nestíhá po dobu, po kterou jeho popření nemá vliv na zjištění popřené pohledávky), insolvenční soud žalobu, kterou přihlášený věřitel uplatnil popření pohledávky, odmítne.

Výsledek sporu poznamená insolvenční soud v upraveném seznamu pohledávek.

---

⁴⁶ Srov., usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 29 NSČR 25/2011-P2.

⁴⁷ BUREŠ, J., Drápal, L.: K některým otázkám incidenčních sporů v konkursu, *Právní rozhledy*, 1998, roč. VI., č. 6, S. 277.

3.4.1 Náhrada nákladů řízení

V případě odporové žaloby stanoví insolvenční zákon zvláštní úpravu nákladů řízení proti občanskému soudnímu řádu (ust. § 142 a násl. občanského soudního řádu). Platí, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení proti správci. Jestliže by však náklady vznikly zaviněním správce nebo náhodou, která se mu přihodila, byla by náhrada nákladů vůči správci přiznána a správce by byl povinen uhradit je z vlastních prostředků. Ostatní náklady sporu vzniklé správci jsou hrazeny z prostředků majetkové podstaty. Pokud by insolvenčnímu správci naopak byla přiznána náhrada nákladů, náležela by do majetkové podstaty dlužníka.

Za situace, že by se sporu účastnil dlužník a byl by zavázán k náhradě nákladů protistrany, považovaly by se takto přiznané náklady za přihlášenou pohledávku do insolvenčního řízení a byly by uspokojeny ve stejném pořadí jako pohledávka, o kterou se spor vedl.

4 Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty

Spor o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty, označovaný též jako vylučovací či excindační žaloba, řeší v insolvenčním řízení poměrně běžnou situaci, kdy je sporné, zda majetek sepsaný do majetkové podstaty dlužníka, dlužníku také po právu náleží. Takové pochybnosti se mohou objevit kdykoli v průběhu insolvenčního řízení.

Jednak při vlastní činnosti insolvenčního správce při procházení obchodních knih dlužníka, zřejmě nejčastěji jeho účetní evidence, ale také při přezkoumávání přihlášených pohledávek, kdy se díky přihláškám věřitelů mohou insolvenčnímu správci dostat do rukou podklady, které nebyly dlužníkem předány, či nebyly řádně v obchodních knihách dlužníka zaneseny a konečně, na spornost vlastnictví sepsaného majetku může být správce upozorněn vlastní iniciativou osoby, která o určitém majetku tvrdí, že jí k němu svědčí právo neslučující se se zápisem do majetkové podstaty. Tento typ sporu může být rovněž vyvolán v důsledku zahrnutí celého společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka, o čemž bude pojednáno v samostatné kapitole věnující se problému společného jmění manželů v insolvenčním řízení a možných sporů s tím spojených. Vylučovací žaloba představuje prostředek ochrany třetích osob, do jejichž práv mohlo být v důsledku vedení insolvenčního řízení neoprávněně zasazeno. Svoji povahou se blíží žalobě určovací, neboť podstatou sporu je určení, zda žalobci svědčí určité právo. Od tohoto právního závěru se pak odvíjí výrok rozsudku insolvenčního soudu. Vyhovujícího, jehož základem je rozhodnutí o vyloučení věci z majetkové podstaty dlužníka či výroku zamítavého, v případě neúspěchu žalobce. O genezi a průběhu vylučovací žaloby, jakož i o dalších možnostech řešení sporů o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka bude pojednáno následně.

4.1 Pojem a obsah majetkové podstaty

Pro pochopení podstaty vylučovací žaloby je třeba nejprve definovat pojem majetkové podstaty dlužníka. Majetková podstata je základně definičně vymezena v ust. § 2 písm. e) a ust. § 205 insolvenčního zákona. Majetková podstata může být charakterizována jako dlužníkův majetek, jehož soupis a zpeněžení provede insolvenční

správce podle jehož výtěžku budou následně uspokojováni věřitelé dlužníka, odměňován insolvenční správce a hrazeny náklady insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon obsahuje odchylnou úpravu pro případ, kdy je návrh na zahájení insolvenčního řízení podáván dlužníkem, a odchylnou úpravu pro případ, kdy je tento návrh podáván některým z věřitelů dlužníka. Je-li návrh na zahájení řízení podán dlužníkem je majetková podstata tvořena majetkem, který dlužníkovi patřil [k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené]⁴⁸ se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetkem, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení. Bude-li návrh podáván (...) některým z věřitelů dlužníka, je v definici majetkové podstaty zohledněna skutečnost, že podaným návrhem nedochází ex lege k zablokování dlužnických dispozic se svým vlastním majetkem.⁴⁹

V případě věřitelského návrhu náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem; majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku, a majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí.

Prvotní kroky insolvenčního správce po ustanovení do funkce insolvenčním soudem směřují ke zjišťování majetku dlužníka, aby poté mohl být následně vytvořen tzv. *soupis majetkové podstaty*. Insolvenční zákon obsahuje celou řadu pravidel pro sestavení soupisu. Co je obsahem majetkové podstaty a jakého majetku se soupis týká uvádí insolvenční zákon příkladmo, jsou to zejména peněžní prostředky, věci movité a nemovité, dlužníkův podnik, soubory věcí a věci hromadné, vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů, akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva, obchodní podíly, dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud

---

48 S účinností od 1. 1. 2014 byl rozhodující okamžik pro určení majetku dlužníka výrazně zpřesněn, neboť byl vztažen k okamžiku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, namísto dřívější úpravy, která stanovila za rozhodující den zahájení insolvenčního řízení. Vzhledem k tomu, že okamžik, kdy nastaly účinky spojené se zahájením je ve vyhláše o zahájení insolvenčního řízení (zveřejňované insolvenčním soudem do 2 hodin od podání insolvenčního návrhu ve veřejně přístupném insolvenčním rejstříku; přístupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR www.justice.cz) jasně stanoven dnem, hodinou a minutou, jeví se nová právní úprava jako poměrně praktická, zejména ve vztahu k ekonomickým aktivitám dlužníka, např. obchodování s cennými papíry, uzavírání smluv atd.

49 KOTOUČOVÁ, J., ERBSOVÁ, H., HOSTINSKÝ, J. et al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. S . 440. ISBN978-80-7400-320-2.

nejdou splatné, dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci a další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu. Dále zákon výslovně stanoví, jaký majetek do majetkové podstaty nepatří. Je to majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí a majetek, se kterým lze podle zvláštního právního předpisu naložit pouze způsobem, k němuž byl určen jako účelové dotace a návratné výpomoci ze státního rozpočtu atd.

Vlastní podobu soupisu blíže stanoví ust. § 14 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 11. 2007 č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Vyhláška o jednacím řádu pro insolvenční řízení“).

Insolvenční správce je po vyhotovení soupisu majetkové podstaty v případě řešení úpadku konkursem nebo oddlužením zpeněžením majetkové podstaty⁵⁰ osobou s dispozičním oprávněním k sepsanému majetku a je po dobu trvání účinků soupisu oprávněn s tímto majetkem nakládat, to platí i v průběhu sporu o jeho vyloučení. Rovněž je oprávněn jej po dobu trvání sporu pronajmout a inkasovat nájemné.⁵¹ Správce si samozřejmě musí být vědom toho, že získané prostředky by měly být deponovány na zvláštním bankovním účtu či jinak odděleny od dlužníkovy majetkové podstaty, aby v případě, že žalobce bude ve sporu úspěšný a správce bude povinen vyloučit vyžalovaný majetek, bude také muset žalobci vyúčtovat a dokladovat finanční prostředky, které získal pronájmem či jiným typem správy žalobcova majetku. Pokud se tato situace týká majetku jako je například podnik, dobývací prostor apod. jeví se z preventivních důvodů před vznikem dalších následných sporů jako vhodné, aby i po soupisu majetku do majetkové podstaty byl žalobce detailně a pravidelně informován o stavu majetku a v případě nutnosti zásahu do jeho skladby, např. v důsledku škodné události, nákupu výrobních prostředků při provozování podniku apod., aby se tak v ideálním případě stalo ve spolupráci s ním.

---

⁵⁰ Ačkoli ust. § 229 insolvenčního zákona stanovující osoby s dispozičním oprávněním ve svém odstavci 3 písm. e) uvádí, že osobou s dispozičním oprávněním je dlužník v době od povolení oddlužení je třeba v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty toto ustanovení chápat ve spojitosti s ust. § 398 odst. 2, ust. § 408 odst. 1 a ust. § 409 odst. 2, věta první před středníkem insolvenčního zákona.

⁵¹ Srov., např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2816/2012.

Po provedení soupisu majetkové podstaty insolvenčním správcem pak mohou nastat již výše popsané situace, na základě kterých insolvenční správce získá povědomí o tom, že je zde předpoklad, že k sepsanému majetku budou uplatňovat či již uplatňují právo třetí osoby. Právě z důvodu ochrany práv třetích osob insolvenční zákon stanoví povinnost insolvenčního správce do soupisu poznamenat, komu sepisovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje právo. Takovou osobu má insolvenční správce povinnost o soupisu věci do majetkové podstaty vyrozumět. Správce má také povinnost, je-li o to požádán, vystavit osvědčení o soupisu konkrétního majetku. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce majetek sepsal.

4.2 Náležitosti vyrozumění o soupisu do majetkové podstaty

4.2.1 Podstatné náležitosti

Ačkoli o náležitostech vyrozumění o soupisu do majetkové podstaty insolvenční zákon nestanovil do 31. 12. 2013⁵², kromě písemné formy jiné náležitosti, na rozdíl od vyrozumění o popření pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky,⁵³ byl tento legislativní nedostatek judikaturou již překonán⁵⁴ a bylo možno konstatovat, že vyrozumění o soupisu muselo obsahovat označení majetku pojatého do soupisu, označení insolvenčního řízení, ve kterém byl soupis pořízen, a to včetně úplného označení dlužníka a insolvenčního správce, který vyrozumění činí. Dále muselo obsahovat poučení o možnosti podat vylučovací žalobu, délce a počátku běhu lhůty k jejímu podání a také označení osoby, vůči níž má žaloba směřovat, včetně označení soudu, u něhož má být podána, jakož i poučení o následcích zmeškání lhůty.

Od 1. 1. 2014 již insolvenční zákon výslovně stanoví, že vyrozumění musí obsahovat i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu a o následcích zmeškání lhůty k podání vylučovací žaloby. Náležitosti tohoto vyrozumění by měl stanovit prováděcí

---

⁵² Od 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 294/2013, Sb. kterým byl novelizován insolvenční zákon.

⁵³ Srov., vyrozumění o popření pohledávky insolvenčním správcem dle ust. § 13 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 11. 2007, č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení.

⁵⁴ Srov., např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4034/2011.

předpis.⁵⁵ Změna právní úpravy tak v podstatě jen reflektovala rozhodovací praxi insolvenčních soudů.

*Obecně sice platí zásada ignorantia legis non excusat, ale vzhledem ke specifčnosti a náročnosti insolvenčního řízení nelze předpokládat, že veřejnost bude natolik znala insolvenčního práva, aby podle něj bezchybně postupovala (...) správce je na druhou stranu osobou vysoce kvalifikovanou a insolvenčních procedur znalou (...) poučení o možnosti podat vylučovací žalobu je nezbytným atributem vyrozumění o sepsání věci do soupisu majetkové podstaty ve smyslu zásady rovné ochrany vlastnického práva všech vlastníků.*⁵⁶

Je rovněž vyjádřením obecně platné zásady, podle které nemůže mít procesní opomenutí účastníka hmotněprávní důsledky, aniž by se mu před tím dostalo poučení, jak se těmto důsledkům bránit.⁵⁷

Označení majetku pojatého do soupisu by mělo být natolik konkrétní, aby vyzývané osobě bylo zřejmé, o jaký majetek se jedná a nevzbuzovalo žádné pochybnosti. Lze se domnívat, že označení majetku by nemělo insolvenčnímu správci činit větší obtíže, neboť již samotné sestavení soupisu majetkové podstaty vyžaduje jeho dostatečnou individualizaci. Tím také mimo jiné správce předchází řadě zbytečných komplikací. Jedním z příkladů může být prodej nemovitostí mimo dražbu, při kterém katastrální úřady vyžadují, jako jeden z podkladů pro změnu zápisu vlastnictví v katastru nemovitostí, právě soupis majetkové podstaty, jehož obsah porovnávají s usnesením insolvenčního soudu o povolení prodeje mimo dražbu, kupní smlouvou a návrhem na zápis. V případě nepřesností či chybné identifikace majetku v soupisu není insolvenční správce při vkladovém řízení úspěšný.

Jako na zásadní (a v praxi se často objevující chybu) je třeba upozornit, že zákonná lhůta 30 dnů pro podání žaloby počíná běžet ode dne následujícího od doručení vyrozumění přímo dotčené osobě. A to i pro případ, že je tato osoba, současně v pozici přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení, právně zastoupena na základě plné moci.⁵⁸

---

⁵⁵ Lze se domnívat, že by tímto předpisem měla být Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 11. 2007 č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, která však v tomto směru od ledna 2014 žádné úpravy nedoznala.

⁵⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. 196 Cm 17/2009.

⁵⁷ Analogicky například tzv. *kvalifikovaná výzva* v občanském soudním řízení (viz ust. § 114b o.s.ř.).

⁵⁸ Srov., např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 41 ICm 1089/2010, 101 VSPH 182/2011-49, (KSHK 41 INS 1951/2010).

Vyrozumění o soupisu není totiž této osobě doručováno jako věřiteli uplatňujícímu právo na uspokojení pohledávky za dlužníkem. Samozřejmě však není vyloučeno, pokud by se před doručením vyrozumění o soupisu nějaká osoba insolvenčnímu správci prokázala plnou mocí, právě pro tento případ, aby vyrozumění bylo doručeno již zvolenému zástupci.

Povaha lhůty je prekluzivní hmotněprávní. Lhůta je tedy zachována jen tehdy, je-li žaloba doručena nejpozději poslední den lhůty příslušnému insolvenčnímu soudu. Chybí-li ve vyrozumění insolvenčního správce některá z těchto náležitostí, nemůže jeho doručení přivodit počátek běhu lhůty k podání vylučovací žaloby. Důsledkem čehož je, že byť by byla vylučovací žaloba doručena příslušnému insolvenčnímu soudu po 30 dnech ode dne doručení vyrozumění, byla by insolvenčním soudem posouzena jako žaloba včasná.

Z výše uvedeného je zřejmé, že nejen obsah samotného vyrozumění, ale sám doklad o doručení je v excindačním sporu neméně důležitý. Při doručování vyrozumění o soupisu si musí insolvenční správce být vědom toho, že musí být schopen řádné doručení kdykoli doložit, a to buď tzv. dodejkou, tedy dokladem o doručení do vlastních rukou, kterou vyplněnou vrátí insolvenčnímu správci provozovatel poštovních služeb po doručení zásilky nebo může insolvenční správce využít elektronickou komunikaci, v případě, že mu adresát potvrdí obdržení zásilky, přičemž odpověď bude opatřena elektronickým zaručeným podpisem. Další možností je doručení vyrozumění do datové schránky, má-li dotčená osoba datovou schránku zřízenou. V případě doručování do datové schránky je však třeba sledovat, pro koho byla zřízena, zda pro fyzickou či právnickou osobu, advokáta, notáře, insolvenčního správce atd., a kdo tedy bude na potvrzení o doručení do datové schránky uveden. Za nanejvýš vhodné se jeví vyvarovat situaci, kdy je vyrozumění doručováno do datové schránky např. jinému insolvenčnímu správci či advokátu, nikoli však z titulu jejich funkce, ale jako fyzickým osobám, neboť rozhodovací praxe vyšších soudů zatím není jednotná a řeší různě, zda se za této situace vyrozumění dostalo do dispoziční sféry dotčené fyzické osoby. Není tedy jisté, zda by vyrozumění bylo insolvenčním soudem posouzeno jako řádně doručené, se všemi s tím spojenými následky. Doručení vyrozumění může správce také provést osobně, neboť v případech doručení věcí týkajících se insolvenčního řízení má správce postavení soudního doručovatele. Pro tento případ, je však vhodné, aby správce za tím účelem vyhotovil nějaký doklad o převzetí, který bude obsahovat spisovou značku insolvenčního řízení, údaj, že správce osobně doručil vyrozumění o soupisu,

označení osoby, která vyrozumění převzala, datum a podpis insolvenčního správce a osoby přebírající vyrozumění. Je však třeba mít na paměti, že na doručování písemností insolvenčním správcem se s výjimkou případů dle ustanovení § 76 odst. 1 insolvenčního zákona nepoužijí ustanovení občanského soudního řádu o doručování, a to ani přiměřeně. V krajním případě, kdy se insolvenčnímu správci nepodaří vyrozumění doručit prostřednictvím sítě nebo služby elektronických komunikací, osobně nebo prostřednictvím provozovatelů poštovních služeb, může požádat o doručení insolvenční soud.⁵⁹ V takovém případě se již ustanovení občanského soudního řádu o doručování uplatní, a to včetně fikce doručení.

4.2.2 Fakultativní údaje

Přestože by se na první pohled zdálo samozřejmé, že by mezi podstatné náležitosti vyrozumění mělo patřit uvedení důvodu, pro který byl majetek insolvenčním správcem do soupisu zahrnut, není tomu tak. *Jakkoli je vhodné, aby důvod sepsu byl uveden již ve vyrozumění, což třetí osobě umožní uplatnit vhodný způsob obrany (řádně koncipovat vylučovací žalobu), případně zvážit, zda bude proti sepsu brojít, nejde o náležitost, jejíž absence by způsobila bezúčinnost vyrozumění.*⁶⁰

Je tomu tak proto, že v rámci excindační žaloby žalobce nepopírá důvody soupisu, těmi ostatně není insolvenční správce ani soud vázán, ale to, zda žalobce prokáže, že mu k sepsanému majetku svědčí silnější právo, které vylučuje zahrnutí dotčeného majetku do soupisu.

I pro insolvenční řízení, lze přijmout závěry o předmětu řízení vylučovací žaloby formulované v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání, kdy v rozsudku uveřejněném pod číslem Rc 81/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek k tomu Nejvyšší soud ČR uzavřel, že vylučovací žaloba je svou povahou (obdobně jako vylučovací žaloba ve výkonovacím řízení) žalobou procesní, jejímž prostřednictvím se konečným způsobem vymezuje příslušnost určitého majetku ke konkursní podstatě, a ve které se soud o právu založeném předpisy práva hmotného vyjadřuje jen jako o otázce předběžné. Ze skutkového hlediska jde o to, zda je dán důvod, pro který má být dotčený majetek ze soupisu vyloučen, nebo zda je zde (jakýkoli) důvod, jenž vyloučení majetku

---

⁵⁹ Viz., ust. § 76 insolvenčního zákona.

⁶⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4034/2011.

ze soupisu ve vztahu ke konkrétnímu vylučovateli brání. Nejde o vybočení z mezí předmětu řízení o vylučovací žalobě, je-li zjištěný skutkový stav věci možno posoudit a rozhodnout nejen z pohledu účastníky uplatněných (právních) námitek.⁶¹

Druhým fakultativním údajem, jehož uvedení by však insolvenčnímu správci vzhledem ke konkrétním okolnostem, mohl uložit i insolvenční soud v rámci dohlédací činnosti, je poučení vyzývané osobě o možnosti požádat soud o ustanovení zástupce z řad advokátů, již pro samotné sepsání žaloby a následné zastupování v incidenčním sporu.⁶² Za okolnosti odůvodňující takový postup lze zejména považovat situace, kdy předmětem sporu jsou nemovitosti či jiný hodnotný majetek a současně vzhledem k vysokému věku, schopnosti se srozumitelně vyjadřovat, zdravotnímu stavu apod. potencionálního žalobce je zřejmé, že zde existuje reálný předpoklad, že není schopen sám před soudem jednat a výsledek sporu pro něj může mít velmi závažný dopad.

4.3 Předpoklady vyhovění vylučovací žalobě

Aby byl žalobce v excindačním sporu úspěšný, musí jeho žalobní návrh splnit několik kritérií. Kromě obecných náležitostí popsanych v úvodní kapitole o incidenčních sporech⁶³ je prvním předpokladem, že majetek, o kterém osoba tvrdí, že jí ve vztahu k němu svědčí silnější právo než dlužníku, je v době rozhodnutí soudu stále v majetkové podstatě sepsán. Samozřejmě pro splnění podmínky aktivní legitimace je dostačující, aby tak žalobcem bylo dostatečně tvrzeno, např. s odkazem na obsah insolvenčního rejstříku či obdrženého vyrozumění o soupisu. Žalobní návrh musí být dostatečně určitý, aby bylo bezpečně zřejmé, jaký majetek je předmětem sporu a bylo jej tedy možné převzít do výrokové části rozsudku. Žalován musí být vždy insolvenční správce, popř. v případě reorganizace vždy správce a insolvenční dlužník s dispozičním oprávněním.

Žaloba musí být podána ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení vyrozumění o soupisu majetku a je zachována, je-li poslední den lhůty doručena příslušnému insolvenčnímu soudu. Tímto soudem je krajský soud, u kterého probíhá vlastní insolvenční řízení.

---

⁶¹ Srov., rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002.

⁶² Žádost je insolvenčním soudem vedena v rejstříku Nc a o žádosti je rozhodováno usnesením, proti kterému je odvolání přípustné.

⁶³ Viz., kapitola 2.3 Projednání incidenčního sporu.

Žalobce musí prokázat, že majetek neměl být do soupisu zařazen, tedy, že existuje právo, které vylučuje zařazení majetku do majetkové podstaty a současně, že také toto právo svědčí právě jemu.

Podstatné dále je, že se musí jednat o právo ke konkrétní věci individuálně určené. Je vyloučeno, aby se jednalo o věc určenou druhově, vyjma peněz, avšak v takovém případě se již jedná o jiný typ incidenčního sporu (viz. kapitola 5).⁶⁴

4.4 Skončení vylučovací žaloby

V případě, že nedojde k vyřízení žaloby některým z procesních postupů, jak byly popsány v kapitole o projednání incidenčního sporu, rozhodne insolvenční soud rozsudkem ve věci samé, a to tak, že vyhoví podané žalobě a rozhodne o vyloučení sporného majetku nebo žalobu zamítne.

Samozřejmě ani po zahájení incidenčního sporu není vyloučeno, aby insolvenční správce věc se žalobcem vyřídil mimosoudně. Insolvenční zákon sice, na rozdíl od konkursního řádu z roku 1914 (ust. §§ 115-123) nebo konkursního řádu z roku 1931 (§§ 117, 118), nevyžaduje, aby měl správce k uzavření mimosoudní dohody souhlas věřitelského výboru, přesto by měl správce o záměru mimosoudního vyřízení věci věřitelský orgán zcela jistě informovat. Zejména v případě, že je sporné určit, jaký postup ve věci je pro věřitele dlužníka nejvýhodnější nebo se jedná o složitý právní spor s nejistým výsledkem pro majetkovou podstatu a hrozbou vysokých nákladů. Lze uvažovat tak, že je-li insolvenční správce postaven před takové dilema, aniž by sám mohl dospět k jednoznačnému závěru, měl by to být právě věřitelský orgán, který rozhodne o dalším postupu.

Možné také samozřejmě je, že poté, co se dotyčná osoba dozví, že je její majetek sepsán do soupisu, předloží správci takové důkazy, že bude nad veškerou pochybnost zřejmé, že právě jí svědčí právo k sepsané věci. Poté může insolvenční správce sám věc z majetkové podstaty vyřadit.

Pro konkursní poměry Nejvyšší soud ČR judikoval, že správce může vyloučit majetek z konkursní podstaty, i když žalobce v mezidobí neuspěl s vylučovací žalobou nebo lhůtu k jejímu podání zmeškal. Podstatné je, že skutečnosti vylučující soupis vyšly v konkursním řízení jednoznačně najevo, a že tím byly definitivně rozptýleny

---

⁶⁴ srov., např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 1927, sp. zn. Rv I 1713/26.

pochybnosti o příslušnosti majetku ke konkursní podstatě, čímž správce předchází následným sporům z titulu lepšího práva⁶⁵. Ani v insolvenční situaci není dán důvod se od těchto závěrů odchýlit.

Otázkou je, jakou formu by toto „*vyloučení*“ mělo mít. V této souvislosti, je třeba polemizovat s názorem, že je třeba postupovat dle ustanovení § 227 insolvenčního zákona (zde zákon pracuje s termínem „*vynětí*“) a je třeba k němu předchozího souhlasu věřitelského výboru a insolvenčního soudu. Dané ustanovení se dle logického výkladu zjevně vztahuje na majetek dlužníka a nikoho jiného, na což lze usuzovat dle příkladů, které uvádí jako majetek, který může být vyňat, jako zejména neprodejně věci, nedobytné pohledávky atd. Pokud je tedy „*vylučován*“ majetek, o kterém není pochyb, že do soupisu majetku nenáleží, není majetkem dlužníka, není zde ani důvodu, proč by si měl insolvenční správce před tímto krokem opatřit souhlas věřitelského orgánu a insolvenčního soudu. Nejedná se totiž jako v případě ustanovení § 227 insolvenčního zákona o posouzení hodnoty, zpeněžitelnosti či dostatečného úsilí vyvinutého správcem k realizaci zpeněžení majetku či vymožení pohledávek dlužníka a následný závěr o jejich nemožnosti, kterou svým souhlasem stvrzuje věřitelský orgán a insolvenční soud. Tento závěr je navíc od 1. 1. 2014 podpořen novelizovaným ustanovením § 217 insolvenčního zákona, které ve svém druhém odstavci stanoví, že správce vyřadí ze soupisu majetkové hodnoty, o kterých v průběhu řízení vyjde najevo, že nenáleží do majetkové podstaty; to platí bez zřetele k tomu, že v době vyřazení se již osoba, která má z vyřazení prospěch nemůže domáhat vyloučení těchto majetkových hodnot, správce tak učiní po projednání s věřitelským výborem a poté vyrozumí insolvenční soud. Lze předpokládat, že novou úpravou byly definitivně odstraněny terminologické a právní zmatky a uzavřít, že v případě, že má soupis opustit majetek, u něhož nejsou pochybnosti, že náleží do majetkové podstaty, ale není realizovatelné jeho zpeněžení, jedná se o případ, na který pamatuje ustanovení § 227 insolvenčního zákona a hovoříme o „*vynětí*“ majetku. Za situace, že se jedná o majetek, který nenáleží do majetkové podstaty, uplatní se ustanovení § 217 insolvenčního zákona a případ „*vyřazení*“ majetku z majetkové podstaty.

Za nejspornější možnost vyřešení excindačního sporu lze považovat variantu, kdy insolvenční soud dá správci pokyn k vyloučení věci z majetkové podstaty v rámci

---

⁶⁵ Srov., rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 12/2005.

dohlédací činnosti soudu. Vzhledem k závažnosti této otázky bude tomuto problému věnována následující kapitola.

4.5 Dohlédací činnost insolvenčního soudu

Rozsah dohlédací činnosti insolvenčního soudu v oblasti sestavení soupisu majetkové podstaty dlužníka je ve vztahu k otázce nestrannosti insolvenčního soudece v incidenčním sporu velmi důležitá.

Ačkoli se v rozhodovací praxi objevuje názor, v poměrech konkursního řízení judikovaný Nejvyšším soudem ČR, že soud má pravomoc v rámci dohlédací činnosti uložit insolvenčnímu správci, aby určitou věc vyloučil ze soupisu majetkové podstaty či dokonce, že v případě, že správce pokyn nesplní, mohl by insolvenční soud správce sankcionovat ať už pořádkovou pokutou či zproštěním funkce,⁶⁶ lze mít takto široce chápané pravomoci insolvenčního soudu za sporné.

Výše uvedený názor se opírá o ustanovení § 217 odst. 1 insolvenčního zákona, dle kterého soupis majetkové podstaty provádí a soustavně doplňuje insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení, a to podle pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru.

Za účinnost zákona o konkursu a vyrovnání Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že v případě nečinnosti soudu, tedy nevydání pokynu v případě, že nároky třetích osob, jež měly soupis vylučovat, byly natolik zřejmé, že nečinnost soudu nebylo lze mít za odůvodnitelnou či ospravedlnitelnou, odpovídá za škodu tím způsobenou třetí osobě stát dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů. Takový postup soudu však nebyl možný ani za účinnosti konkursního řádu z roku 1931, kdy prohlášení konkursu nemělo u žalob o nároky na vyloučení z konkursní podstaty vliv na soudní příslušnost. Příslušným k projednání vylučovací žaloby byl obecný soud úpadce, přesto, že byl žalován konkursní správce. Nikdy tedy vylučovací spor nerozhodoval tentýž soudece (v terminologii konkursního řádu označovaný jako *soudní komisař*), který vykonával dohlédací činnost nad správcem a jeho postupem v řízení,

---

⁶⁶Srov., např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2011, čj., 101 VSPH 182/2011-49, 41 ICm 1069/2010, (KSHK 41 INS 1951/2010) či argumentace v článku ŘEHÁČEK, Oldřich. Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*, 2011, XVIII. č. 6, S. 33.

nadto byl tento soudce sám podroben dohledu konkursního soudu, tedy tříčlenného senátu krajského soudu, jehož však nemohl být členem. V tomto smyslu se vyjádřil také Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 4. 1. 1939, sp. zn. R I 1515/38⁶⁷, ve kterém uzavřel, že správce konkursní podstaty je samostatný, nezávislý na konkursním komisaři, takže konkursní komisař nemá právo zasahovat do rozhodnutí správce konkursní podstaty, který odpírá uzнат uplatněný nárok na vyloučení věci z konkursní podstaty, a není proto konkursní komisař ani oprávněn zkoumat a zjišťovat, zdali pochybnosti, které má správce konkursní podstaty o nároku na vyloučení věci jsou důvodné nebo dostatečné. O takovém sporném nároku se mají strany dohodnout, jakoby konkursu nebylo, tj. mimosoudně dohodou, nebo v rámci podané žaloby.

V této souvislosti je také třeba zmínit, že proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného v rámci dohlédací činnosti není odvolání přípustné. Pokud by tedy insolvenční soud udělil správci takový pokyn, byl by insolvenční správce povinen jej bez možnosti podání opravného prostředku splnit, ačkoli je to správce, kterému jako osobě s dispozičním oprávněním přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou. Proti tomuto rozhodnutí by samozřejmě neměli obrany ani věřitelé dlužníka, kteří jinak mají možnost v incidenčním sporu podporovat insolvenčního správce jako vedlejší účastníci řízení.

Pokud si má tedy zachovat nestrannost k věci a účastníkům insolvenční soudce, který současně dohlíží nad činností správce a zároveň rozhoduje spor o vyloučení věci ze soupisu majetkové podstaty, tedy v té části insolvenčního řízení, která se řídí zásadami řízení sporného, musí udílení pokynů a ovlivňování insolvenčního správce v rámci soudního dohledu respektovat, že nad rámec zákonem dovoleného jít nelze. Nelze bez zákonného podkladu klást rovnítko mezi pokynem k doplnění soupisu majetkové podstaty, čímž lze také rozumět např. pokyn k řádné identifikaci majetku apod., a pokynem k zásahu do vlastní skladby majetku dlužníka.

---

⁶⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 1939, sp. zn. R I 1515/38.

5 Spory o vydání výtěžku zpeněžení z majetkové podstaty

Se spory o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka blízkce souvisí spory o vydání výtěžku zpeněžení podle ust. § 225 odst. 5 insolvenčního zákona. Jedná se totiž rovněž o spory svoji povahou excindační, neboť žalobce se také domáhá vyloučení, avšak specifické majetkové hodnoty, totiž výtěžku zpeněžení získaného za prodej věci, práva či jiné majetkové hodnoty, která je sama předmětem vylučovací žaloby. Ta může být v průběhu sporu o její vyloučení zpeněžena jen po splnění zákonem stanovených podmínek.⁶⁸ U sporu o vydání výtěžku jsou tedy prolomeny dvě základní zásady vylučovacích žalob v insolvenčním řízení, jednak podmínka, že po dobu vylučovací žaloby nemůže být předmět sporu zpeněžen a dále, že předmětem vylučovací žaloby mohou být jen věci individuálně určené, nikoliv peníze.

Poté, co je věc, právo či jiná majetková hodnota za dále specifikovaných podmínek zpeněžena, má žalobce v podstatě dvě možnosti. Buď původní vylučovací žalobu vzít zpět a podat žalobu na vydání výtěžku zpeněžení z majetkové podstaty, právě z důvodu, že předmět sporu byl zpeněžen (tedy se již v majetkové podstatě nenachází a žalobce v takovém sporu nemůže být úspěšný) nebo insolvenčnímu soudu navrhnout, aby připustil změnu žaloby na vydání výtěžku.

Druhá varianta je jistě efektivnější, neboť v opačném případě by provedená skutková zjištění či vyjasněné hmotněprávní předpoklady v původním sporu musely být znovu opakovány. V případě, že žalobce nezvolí ani jeden z těchto postupů, bude žaloba zamítnuta, z důvodu, že se již sporný majetek v majetkové podstatě nenachází, neboť byl zpeněžen a žalobce bude s největší pravděpodobností zavázán k úhradě nákladů řízení.

5.1 Vznik sporu o vydání výtěžku zpeněžení

Přestože od počátku běhu lhůty k podání excindační žaloby do jejího skončení a po dobu řízení o podané žalobě až do jeho pravomocného skončení nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, který je předmětem žaloby, tento zákaz pro správce není absolutní. Zákaz neplatí pokud správce odvrací újmu majetku bezprostředně hrozící

---

⁶⁸ Viz., ust. § 225 odst. 4, 5 insolvenčního zákona.

nebo tak po podání žaloby učiní se souhlasem žalobce. Po zpeněžení sporného majetku zde bude výtěžek zpeněžení, který bude předmětem sporu.

Jako další možnost, kdy lze před pravomocným skončením řízení o excindační žalobě přistoupit ke zpeněžení sporného majetku je podmínka, že tak z důvodů hodných zvláštního zřetele určil insolvenční soud ve výroku rozhodnutí, jímž žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl. Zákon zde tedy nabízí možnost zpeněžit sporný majetek bezprostředně po rozhodnutí soudu prvního stupně. Není tedy třeba vyčkávat výsledků odvolacího či dovolacího řízení. S takto získaným výtěžkem zpeněžení však může insolvenční správce nakládat až po pravomocném skončení věci.

Ke sporu o vydání výtěžku zpeněžení může rovněž dojít za situace, kdy insolvenční správce zpeněží majetek sepsaný do majetkové podstaty, aniž by z úpadcova účetnictví či jiné jeho majetkové evidence získal informace, že na něj uplatňuje či mohla uplatňovat právo jiná osoba a současně tato osoba nemohla objektivně vzato využít svého práva domáhat se vyloučení sporného majetku z majetkové podstaty dlužníka.

Jako typický příklad lze uvést zahraniční věřitele či jiné zahraniční osoby. V případě, že dlužník nevedl řádně účetnictví, popř. je insolvenčnímu správci nepředal, nemohl správce ani dozorující insolvenční soud mít vědomost o jejich existenci a samozřejmě nedošlo ani k doručení výzvy k podání vylučovací žaloby. Takové osobě sice neuplynula lhůta k podání vylučovací žaloby, avšak zároveň se již nemůže úspěšně domáhat vyloučení sporného majetku z majetkové podstaty dlužníka, neboť jedním z předpokladů úspěchu v excindační žalobě je, že je majetek v soupisu majetkové podstaty stále zapsán. Byl-li zpeněžen, mají tyto osoby k dispozici již jen žalobu na vydání výtěžku zpeněžení získaného za sporný majetek.

5.2 Žalobní tvrzení

Ve všech výše popsanych případech se vlastně jedná o žalobu na vyloučení náhradního peněžitého plnění získaného insolvenčním správcem za zpeněžený majetek. V takovém incidenčním sporu musí žalobce tvrdit a prokazovat, podobně, jako je tomu u žaloby na vyloučení věci, práva či jiné majetkové hodnoty, že věc, právo či jiná majetková hodnota, která byla zpeněžena, a za kterou se v majetkové podstatě nachází peněžitě plnění, neměla (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu majetkové

podstaty zařazena, ale i to, že právě jí svědčí právo vylučující zařazení věci, práva či jiné majetkové hodnoty do soupisu majetkové podstaty. Teprve poté, co bude moci insolvenční soud uzavřít, že tomu tak skutečně je, může rozhodnout, že se žalobci vydává náhradní peněžité plnění z majetkové podstaty dlužníka. Soud si tedy nejprve klade stejné otázky jako by tomu bylo u vylučovací žaloby, jejímž předmětem by byl sporný majetek a řeší je zde jako otázku předběžnou, a poté rozhodne, zda se výtěžek zpeněžení vydává či nevydává žalobci.

Tento typ incidenčního sporu není v českém úpadkovém právu upraven poprvé. Již konkursní řád z roku 1931 v ust. § 47 odst. 2 stanovil, že byla-li věc po prohlášení konkursu zcizena, může oprávněný bez újmy dalších nároků na náhradu žádati, aby byla úplata z konkursní podstaty vyloučena a nebyla-li ještě zaplacená, aby mu byl nárok na její zaplacení postoupen.

Prvorepubliková úprava tak nabízela další možnost jak řešit vzniklou situaci v případě úspěchu žalobce, tj. možnost, aby na něj byl postoupen nárok na zaplacení, pokud k němu do doby rozhodnutí soudu nedošlo.

5.3 Žaloba z tzv. lepšího práva

Za situace, že by se výtěžek zpeněžení již v majetkové podstatě nenacházel (typicky v situaci, kdy by o existenci osoby uplatňující právo k majetku zapsanému do majetkové podstaty dlužníka neměl insolvenční správce ani insolvenční soud žádné povědomí) například proto, že by již byl vydán zajištěným věřitelům či by byl vyplacen věřitelům dlužníka na základě rozvrhového usnesení zůstala by osobě uplatňující právo k výtěžku zpeněžení možnost podat žalobu z tzv. *lepšího práva*, a to proti osobám, mezi které byl výtěžek rozdělen.

Žalobu by bylo třeba založit na argumentu, že tento výtěžek byl žalovaným osobám vyplacen neprávem, neboť podle hmotného práva měl žalobce ke zpeněženému majetku lepší právo než dlužník.⁶⁹

Neboť *vylučovací žaloba je svou povahou (obdobně jako vylučovací žaloba ve vykonávacím řízení) žalobou procesní, jejímž prostřednictvím se (jen) po dobu trvání konkursu konečným způsobem vymezuje příslušnost určitého majetku [k majetkové]*

⁶⁹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002.

*podstatě a ve které se soud o právu založeném předpisy práva hmotného vyjadřuje jen jako o otázce předběžné.*⁷⁰

V případě žaloby z tzv. lepšího práva se již nejedná o incidenční spor a věcná a místní příslušnost soudu by byla určována předpisy občanského práva procesního.⁷¹

---

⁷⁰ STEINER, V. *Zákon o konkursu a vyrovnání*. Komentář. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 1995. S. 121. ISBN 80-85647-91-5.

⁷¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

6 Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu

Po novelizaci insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb. byl s účinností od 1. 1. 2014 doplněn taxativní výčet druhů incidenčních sporů v ust. § 159 insolvenčního zákona o spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty mimo dražbu. Touto změnou nedošlo k rozšíření stávajícího počtu incidenčních sporů, nýbrž jen pojmenování těch sporů, jež byly insolvenčním zákonem označeny jako incidenční v jeho dalších ustanoveních.⁷²

*Smyslem sporu je zjevně to, aby neplatně uzavřené smlouvy mohly být ještě za trvání insolvenčního řízení odklizeny a mohla být zavčasu zjednána náprava, neboť řízení o takové žalobě podané až po skončení insolvenčního řízení vyvolávalo (po zkušenostech s konkursy podle zrušené právní úpravy) stěží reparaovatelné důsledky.*⁷³

6.1 Prodej mimo dražbu

Prodej mimo dražbu je vedle veřejné dražby a soudního prodeje dalším z možných způsobů zpeněžení majetku dlužníka. Od 1. 1. 2014 došlo k poměrně důležité změně, která může reálně zefektivnit insolvenční řízení na druhou stranu však není vyloučeno, že sebou může přinést zvýšení počtu incidenčních sporů vztahujících se právě k platnosti smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetku prodejem mimo dražbu.

Od tohoto data totiž insolvenční zákon u postupu a podmínek platnosti prodeje striktně rozlišuje, zda zpeněžovaná věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota, slouží k zjištění pohledávky či nikoliv.

V případě, že tomu tak není, potřebuje k prodeji dle ust. § 289 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční správce souhlas insolvenčního soudu, který má formu usnesení a souhlas věřitelského výboru. Pokud však jde o zpeněžení hodnot určených k zajištění pohledávky, rozuměno pohledávky přihlášených zajištěných věřitelů, je správce vázán pokynem ke zpeněžení uděleným mu zajištěným věřitelem. V případě, že

⁷² Srov. znění § 289 odst. 3 insolvenčního zákona do 31. 12. 2013.

⁷³ Viz, např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, čj. 1 VSPH 230/2012 – B -740, MSPH 60 INS 628/2011.

je pokyn udělen neuplatní se nově postup dle ust. § 289 odst. 1 insolvenčního zákona. Jinak řečeno, v případě, že insolvenční správce obdrží od zajištěného věřitele pokyn, nemusí již žádat o udělení souhlasu se zpeněžením insolvenční soud ani věřitelský výbor. Potud se nová úprava jeví jistě jako logická, neboť správce nemusí vyčkávat na stanovisko věřitelského výboru ani rozhodnutí soudu a insolvenčním soudům odpadne část nezanedbatelné agendy, která byla stejně spíše formální, neboť insolvenční soudy při stanovení podmínek prodeje zpravidla pouze odkazovaly na podmínky stanovené zajištěným věřitelem.

V právní úpravě do 31. 12. 2013 museli zajištění věřitelé udělit insolvenčnímu správci pokyn společný, nově však již pokyn bude udělovat pouze zajištěný věřitel první v pořadí, pokud ten svého práva nevyužije, měl by pokyn udělit věřitel na druhém místě v pořadí práva na uspokojení ze zajištění atd. Problém ovšem nastane v případě, že právě pořadí v právu na uspokojení ze zajištění bude sporné⁷⁴, neboť tento spor není pokládán insolvenčním zákonem za spor incidenční. Nabízí se zde však úvaha, zda by tento problém nebylo možno řešit právě prostřednictvím sporu o platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, a to jako otázky předběžné. Neboť v případě, že by insolvenční soud dospěl k závěru, že žalující zajištěný věřitel byl ve výhodnějším pořadí v právu na uspokojení ze zajištění než ten, který insolvenčnímu správci udělil pokyn směřující k zajištění, tedy se de facto jednalo o pokyn osoby neoprávněné, bylo by možno na takovém podkladě uzavřít, že je uzavřená smlouva neplatná.

Původ vzniku sporu nemusí být pouze výše popsáný. Insolvenční zákon důvody, ani žádná omezení ve vztahu k žalobci, vyjma zákonné lhůty k podání žaloby, blíže nestanoví. Jiná je situace na straně žalovaného. Jaké podmínky musí být pro úspěch ve věci splněny, bude pojednáno v následující kapitole.

6.2 Náležitosti žaloby

K prvnímu z předpokladů úspěchu žalobce ve sporu o platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení majetku prodejem mimo dražbu, je dodržení zákonné 3 měsíční lhůty počítané ode dne zveřejnění listin dokládajících zpeněžení v insolvenčním rejstříku.

---

⁷⁴ Nejde zde o situaci, kdy je spor o to, zda je či není věřitel zajištěným věřitelem, tedy zda vůbec je přihlášená pohledávka věřitele zajištěna, ale v jakém pořadí mezi několika zajištěnými věřiteli se v právu na uspokojení ze zajištění konkrétní zajištěný věřitel nachází.

Od 1. 1. 2014 je novou povinností insolvenčního správce stanovenou v ust. § 283 odst. 4 insolvenčního zákona předložit insolvenčnímu soudu k založení do insolvenčního spisu kopie písemností, které dokládají zpeněžení majetkové podstaty a podmínky, za kterých ke zpeněžení došlo, a to neprodleně poté, co došlo ke zpeněžení. Takové listiny mají být insolvenčním soudem zveřejněny v insolvenčním rejstříku, jako ostatně všechny listiny, které tvoří insolvenční spis. V této souvislosti je otázkou, zda zejména u prodeje nemovitostí by měl insolvenční správce vyčkávat zápisu do katastru nemovitostí, nebo zda může tyto listiny předložit insolvenčnímu soudu bezprostředně po podpisu kupní smlouvy, neboť teprve od jejího zveřejnění počíná běžet 3 měsíční lhůta k podání žaloby. Nabyvatel nemovitosti by tedy měl jistotu, že toto právní jednání nebude zpochybněno pravděpodobně v řádu měsíců. Neboť se změnami v oblasti soukromého práva jsou aktuálně zápisy do katastru nemovitostí prováděny za nepoměrně delší dobu, než tomu bylo do 31. 12. 2013. Vzhledem k tomu, že zákonná úprava nestanoví zcela přesný postup, je možno uvažovat i o variantě předání kopií listin dokládajících zpeněžení insolvenčnímu soudu ihned po podpisu kupní smlouvy.

Co se týče účastenství v řízení, je třeba vycházet z toho, že podstatou žaloby je určení neplatnosti smlouvy, jedná se tedy o žalobu svým charakterem určovací,⁷⁵ řízení se proto musí účastnit všichni (ať již jako žalobci nebo žalovaní), kdo takovou smlouvu uzavřeli, případně jejich právní nástupci. Důvodem je zajištění toho, aby se účinky rozhodnutí insolvenčního soudu a jeho závaznosti vztahovaly na všechny účastníky právního jednání. V opačném případě by byla žaloba soudem zamítnuta pro nedostatek pasivní věcné legitimace na straně žalovaného. Dle aktuální judikatury je i sám dlužník osobou oprávněnou k podání této žaloby.⁷⁶

V případě, že by byl žalobce ve sporu úspěšný, mělo by to za následek vrácení kupní ceny a také to, že by majetek měl být znovu zapsán do majetkové podstaty dlužníka a opětně zpeněžen. Za povšimnutí stojí, že na rozdíl od vylučovací žaloby na vydání výtěžku zpeněžení dle ust. § 225 odst. 5 insolvenčního zákona, kdy z výtěžku zpeněžení mohou být věřitelé uspokojeni až po pravomocném skončení řízení o žalobě, v tomto případě zákon insolvenčnímu správci nezakazuje nakládat s výtěžkem zpeněžení, po dobu trvání sporu.

---

⁷⁵ Ve smyslu ust. § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ Srov., např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 44 ICm 1902/2010, 102 VSPH 111/2011 (KSUL 44 INS 2780/2009).

7 Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela

V poměrech insolvenčního zákona je spor o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela výslovně označen za spor incidenční. Základním faktorem ovlivňujícím problematiku manželského majetkového práva⁷⁷ a společného jmění v insolvenčním řízení je stav společného jmění, tj. zda se jedná o trvalý společný majetek, nebo zda zaniklo, ale nebylo vypořádáno, nebo zda již zaniklo a bylo vypořádáno, nebo zda je společné jmění předloženo. Dalším spolupůsobícím faktorem je způsob řešení úpadku dlužníka. *Společné jmění* občanský zákoník definuje jako to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. *Vypořádáním* jmění se rozumí provedení likvidace dosud společných povinností a práv manželů po zrušení, zániku nebo zúžení stávajícího rozsahu společného jmění.

7.1 Oddlužení, konkurs a společné jmění manželů

Je-li zjištěný úpadek dlužníka řešen oddlužením formou splátkového kalendáře, nezpůsobuje tato právní skutečnost zánik společného jmění. Společného jmění se to nijak nedotkne a dlužník i jeho manžel s ním mohou volně disponovat.

Za situace, že manželé podají společný návrh manželů na povolení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, musí návrh v příloze obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl považován za majetek ve společném jmění a podpisy manželů musí být na prohlášení úředně ověřeny. Manželé jsou po dobu řízení považováni za jediného dlužníka a vypořádání společného jmění tak není třeba.

Poslední variantou je, že návrh na povolení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, které probíhá obdobně jako v případě prohlášeného konkursu, je podán jedním z manželů, avšak druhý manžel s ním návrh nepodal. V takovém případě by muselo dojít k vypořádání společného jmění (viz. následující kapitola).

Ke sporu o vypořádání společného jmění v oddlužení tedy může dojít pouze tehdy, je-li schváleno oddlužení dlužníka formou zpeněžení majetkové podstaty a současně dlužníkův manžel spolu s dlužníkem návrh nepodal.

---

⁷⁷ Zákonná úprava viz. § 708 - § 758 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

V případě prohlášení konkursu na majetek dlužníka dochází k zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela ze zákona a musí být vypořádáno.

7.2 Východiska sporu

Jak bylo uvedeno výše, společné jmění se vypořádá, je-li schváleno oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty a dále, je-li prohlášen na jeho majetek konkurs. V úvahu přichází několik variant řešení, jak dosáhnout vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela:

- dohodou uzavřenou insolvenčním správcem a manželem dlužníka;
- pokračováním ve sporu u okresního soudu o vypořádání jmění zahájeném před prohlášením konkursu či schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty;
- sporem o vypořádání společného jmění u insolvenčního soudu z důvodu nemožnosti či neochoty uzavřít dohodu, zpravidla zahájený k návrhu správce;
- sporem o vypořádání společného jmění u insolvenčního soudu v důsledku tvrzení správce o předlužení společného jmění a zahrnutí celého jmění do majetkové podstaty dlužníka, zahájený zpravidla k návrhu manžela dlužníka.

Zaniklo-li společné jmění dnem prohlášení konkursu či schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, nebo k jeho zániku došlo před tímto dnem, avšak nebylo vypořádáno ani nebylo zahájeno řízení o vypořádání společného jmění u okresního soudu, připouští insolvenční zákon možnost sjednání dohody o vypořádání mezi insolvenčním správcem a manželem dlužníka. Předpokladem je souhlas věřitelského výboru a schválení insolvenčním soudem. Dohoda je účinná, jakmile ji schválí insolvenční soud.

V případě, že dlužník již vedl u okresního soudu spor o vypořádání společného jmění, se toto řízení se nepřerušuje a insolvenční správce se automaticky stává účastníkem řízení místo dlužníka. Spor rozhodne okresní soud, aniž by se nějak zásadně

měnily podmínky pro vedení sporu před ním. Řízení však již nelze skončit soudním smírem. Po dobu odvolacího řízení proti rozhodnutí o nechválení dohody o vypořádání jmění v insolvenčním řízení musí okresní soud řízení přerušit a v případě, že insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění schválí, pak okresní soud řízení před ním vedené zastaví pro překážku věci rozsouzené.

Není-li uzavření dohody o vypořádání možné, ať již z důvodu neochoty či nemožnosti se dohodnout, podá insolvenční správce insolvenčnímu soudu žalobu na vypořádání společného jmění.

Poslední variantou je situace, kdy nelze provést vypořádání společného jmění proto, že závazky dlužníka jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů. Potom insolvenční správce zahrne celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty. V takovém případě má insolvenční správce povinnost tuto skutečnost manželů dlužníka oznámit a poučit ho, že proti zahrnutí celého jmění do majetkové podstaty má právo podat žalobu a současně určit lhůtu k jejímu podání, s poučením, že nepodá-li žalobu, má se zato, že s uvedeným postupem vyjádřil souhlas a stalo se tak po právu.⁷⁸

Účastníkem incidenčního sporu je vždy insolvenční správce a manžel dlužníka. Dlužník není nikdy v tomto druhu incidenčního sporu pasivně legitimován.

Rozsah společného jmění, ať už v režimu zákonném, smluveném, založeném rozhodnutím soudu nebo v režimu oddělených jmění, stanoví občanský zákoník v ust. § 709 a násl. Způsob vypořádání a obecná kritéria nalezneme v ust. § 736 a násl. Výsledkem sporu je rozhodnutí soudu, které určí jaký majetek a jaké závazky připadají každému z manželů. Vedený spor není překážkou pro insolvenčního správce, aby se dohodl s manželem dlužníka mimosoudně.

---

⁷⁸ Je třeba upozornit i na další názor na řešení daného problému, který by mohl nalézt oporu v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, uveřejněném pod číslem 20/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dle *kterého řízení o vypořádání [společného jmění] úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty*. Z čehož vyplývá, že obranou manžela dlužníka proti soupisu údajně předluženého společného jmění manželů je žaloba o vypořádání společného jmění manželů. Obdobně srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2013, č. j. 69 ICm 1846/2011, 103 VSPH 48/2012-152 (KSUL 69 INS 8310/2009).

8 Neplatnost a odporovatelnost v incidenčních sporech

Insolvenční zákon stanoví, na rozdíl od občanského zákoníku, některé odchylky pro zjištění neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů v insolvenčním řízení. V insolvenčním řízení navíc zůstalo zachováno terminologické označení „*právních úkonů*“, které bylo v občanském zákoníku nahrazeno termínem „*právní jednání*“.

Důsledkem incidenčních žalob, jejichž předmětem je posouzení neplatnosti nebo odporovatelnosti (neúčinnosti) právních úkonů dlužníka, může být prohlášení insolvenčního soudu o existenci nároku na plnění, jehož obsahem je obligační nárok, aby do majetkové podstaty bylo vráceno to, oč byla neplatným nebo neúčinným úkonem zkrácena.

8.1 Posouzení neplatnosti právních úkonů v incidenčním sporu

Posoudit neplatnost právních úkonů dlužníka, které se týkají jeho majetku nebo závazků, je v průběhu insolvenčního řízení oprávněn pouze insolvenční soud. Pokud by byla neplatnost pravomocně zjištěna ještě před zahájením insolvenčního řízení, považovaly by se takové právní úkony za neplatné i v insolvenčním řízení.

Posouzení neplatnosti právních úkonů dlužníka bude zpravidla řešeno jako otázka předběžná, a to v rámci vylučovací žaloby, ke které může dojít v podstatě ze dvou důvodů. Jednak v situaci, kdy se bude neplatnosti dovolávat insolvenční správce s tím, že zapíše do majetkové podstaty dlužníka majetek, který byl dle jeho názoru v důsledku neplatného právního úkonu vyveden z majetkové podstaty nebo naopak zde bude osoba, která bude tvrdit, že se v dlužníkově majetkové podstatě nachází v důsledku neplatného právního úkonu majetkový prospěch, který po právu náleží jí. Druhý případ není v podstatě nijak komplikovaný, osoba domáhající se vydání majetkového prospěchu z majetkové podstaty dlužníka bude mít povinnost podat vylučovací žalobu ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení vyrozumění správce o odmítnutí vydání majetkového prospěchu. Poněkud sporná je situace, kdy se neplatnosti právního úkonu dovolává insolvenční správce. V některých obzvláště zjevných případech absolutní neplatnosti byl insolvenčními soudy tolerován postup, kdy správce s odkazem na tvrzenou neplatnost zapsal věc, právo či jinou majetkovou hodnotu do podstaty a důkazní

břemeno tak přenesl na osobu, která byla spolu s dlužníkem účastníkem napadeného právního vztahu. Avšak vzhledem ke změnám v oblasti soukromého práva a příklonu k relativní neplatnosti se nabízí otázka, zda by insolvenční správce v případě, že namítá proti určité osobě neplatnost právního úkonu neměl u insolvenčního soudu proti této osobě podat žalobu na plnění, tj. zaplacení (vydání) majetkového prospěchu, který na úkor dlužníka získala neplatným právním úkonem. Neplatnost úkonu by pak byla insolvenčním soudem řešena jako otázka předběžná.

8.2 Odpůrčí žaloby

Na rozdíl od neplatnosti právních úkonů je předmětem odpůrčí žaloby posouzení úkonů platných, avšak vůči věřitelům neúčinným. Neúčinnost úkonů dlužníka se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu v odpůrčí žalobě. Odpůrčí žalobu je oprávněn podat pouze insolvenční správce, a to ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky úpadku. Pasivně legitimován není dlužník, ale osoba, v jejíž prospěch byly tyto neúčinné úkony učiněny. Literatura i judikatura důvody neúčinnosti označuje jako *skutkové podstaty neúčinnosti*. Těmito jsou úkony dlužníka bez přiměřeného protiplnění, tj. zvýhodňující právní úkony a úmyslně zkracující právní úkony. Insolvenční zákon pro každou z těchto podstat stanoví jak pozitivní podmínky, při jejichž naplnění je právní úkon prohlášen vůči věřitelům dlužníka za neúčinný, tak negativní, které, jsou-li v řízení prokázány, vyvrací tvrzení správce o neúčinnosti napadeného úkonu.

9 Spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčního správce

Žaloba na náhradu škody způsobené insolvenčním správcem je procesním prostředkem ochrany hodnot zapsaných v majetkové podstatě dlužníka směřující výlučně vůči insolvenčnímu správci.

V insolvenčním řízení je třeba zásadně odlišovat dvě možné situace. Za prvé, pokud správce způsobil škodu nebo jinou újmu dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám, a to porušením svých povinností, uložených mu zákonem, soudem, nebo tím, že nepostupoval s odbornou péčí. V tomto případě se jedná o obecné nalézací řízení, které, ačkoli má příčiny v insolvenčním řízení, projedná a rozhodne příslušný okresní soud. Jeho výsledek nemá bezprostřední vliv na průběh insolvenčního řízení. Samozřejmě, pokud by okresní soud shledal porušení povinností insolvenčního správce, musel by se insolvenční soud v rámci své dohlédací činnosti těmito zjištěními zabývat. Nelze však a-priori předjímat, jakkoli se to může zdát pravděpodobné, že by rozsudek odsuzující správce k náhradě škody vzešlý z nalézacího řízení automaticky vedl ke zproštění funkce správce, neboť je to insolvenční soud, který s konečnou platností rozhoduje o setrvání správce ve funkci.

Druhou možností je vznik škody na majetkové podstatě, ze stejných důvodů jako v předchozím případě. V daném případě, se jedná o incidenční spor, který řeší insolvenční soud. Důvody jsou v celku pochopitelné, jeho výsledek je schopen ovlivnit majetkovou podstatu dlužníka, neboť, na rozdíl od prvního případu ovlivňuje potenciálně sumu prostředků, která bude rozdělena mezi věřitele. V případě úspěchu žalobce je totiž insolvenčnímu správci uloženo nahradit do majetkové podstaty vzniklou škodu.

Judikatura insolvenčních soudů měla do 31. 12. 2013 v otázkách náhrady škody způsobené insolvenčním správcem vcelku jasno. Byl přijat závěr, že správce má osobní majetkovou odpovědnost dle obecné občanskoprávní odpovědnosti upravené v ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Byly vyjasněny i základní pojmy, na kterých byla odpovědnost za škodu postavena, a to „*odborné péče*“ a „*správa majetku*“.

Po rekonstrukci soukromého práva se odpovědnost insolvenčního správce bude kromě insolvenčního zákona jako zákona speciálního nadále řídit občanským

zákoníkem, a to hlavou III - závazky z deliktů. Rekodifikace však přináší některá úskalí, na něž bude upozorněno v následujícím textu.

9.1 Náhrada škody jako incidenční spor

Ačkoli insolvenční zákon rozlišuje mezi projednáním sporu o náhradu škody podle toho, zda byla způsobena dlužníku, věřiteli či třetí osobě nebo zda byla způsobena na majetkové podstatě, pro případ škody na majetkové podstatě samostatnou úpravu nenacházíme. Předpoklady pro vznik nároku na náhradu škody či možnosti správce vyvinění však lze analogicky posuzovat dle ust. § 37 insolvenčního zákona.

Prvním předpokladem, aby byl insolvenční správce jako žalovaný zavázán k náhradě škody do majetkové podstaty je okolnost, že správce porušil své povinnosti stanovené mu zákonem nebo insolvenčním soudem (protiprávní jednání), dále vznik škody a příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody na majetkové podstatě (kauzální nexus). Posledním předpokladem je zavinění správce. První tři předpoklady, povahou objektivní, bude prokazovat žalobce. Insolvenční správce jako žalovaný bude prokazovat, že škodu na majetkové podstatě nezavinil.

9.2 Povinnosti insolvenčního správce

Otázka odpovědnosti insolvenčního správce za škodu na majetkové podstatě je neoddělitelně spojena s vymezením jeho povinností, neboť teprve jejich porušením je splněn první z předpokladů úspěchu v incidenčním sporu.

Základní povinnosti insolvenčního správce definuje insolvenční zákon poměrně široce.⁷⁹ Povinností insolvenčního správce je postupovat při výkonu své funkce svědomitě a s odbornou péčí, dále vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře a v neposlední řadě dát při výkonu své funkce přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob. Ve vztahu k ostatním osobám by se pak pravděpodobně uplatnila jedna z obecných zásad insolvenčního řízení, tedy, že insolvenční řízení musí být

---

⁷⁹ Viz., ust. § 36 odst. 1 insolvenčního zákona.

vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů.

9.2.1 Pojem „odborná péče“

Otázkou co tvoří obsah pojmu „odborná péče“ v souvislosti s výkonem funkce konkursního správce se v minulosti zabýval Nejvyšší soud ČR⁸⁰, konkrétně případem jednání správce a naplnění skutkové podstaty trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku⁸¹. Závěry k nimž dovolací soud dospěl, jsou po rekodifikaci soukromého práva uplatnitelné i v poměrech insolvenčního zákona, a to dovedeno na poměry nového občanského zákoníku, asi následně.

Insolvenční správce je povinen z titulu své funkce postupovat s odbornou péčí, v případě porušení svých povinností odpovídá za škodu nebo jinou újmu. Správce je současně oprávněn nakládat s majetkem dlužníka zapsaným v soupisu majetkové podstaty a v tomto směru mu přísluší oprávnění, jež lze srovnávat s přijetím funkce člena voleného orgánu dlužníka, který je právnickou osobou, jehož zákonem stanovenou povinností je tuto funkci vykonávat s potřebnými znalostmi a pečlivostí⁸². Takový výkon se má za péči řádného hospodáře. Řádný hospodář právně jedná odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o majetek dlužníka, jako by šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče zahrnuje péči o majetek nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek dlužníka zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.

Obsahem povinnosti spravovat cizí majetek je *aktivní přístup správce k péči o takový majetek, zejména pokud jde o zachování jeho podstaty a o další zhodnocování majetku. Správce (...) se musí vyvarovat těch dispozic se spravovaným majetkem, které by směřovaly k znehodnocení či odcizení tohoto majetku, k jeho převodu na jiné osoby bez získání odpovídající protihodnoty atd.*⁸³

---

⁸⁰ Srov., usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007.

⁸¹ V souzené věci se jednalo o ust. § 255 odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961, Sb., trestní zákon, ve znění do 31. 12. 2009, nyní ust. § 220 a § 221 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² Srov., ust. § 159 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸³ Viz., Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007.

9.3 Předpoklady odpovědnosti správce za způsobenou škodu

Žalobce v incidenčním sporu o náhradu škody musí nejprve tvrdit a prokázat, že insolvenční správce porušil své povinnosti. Vzhledem k tomu, že škoda musí mít vztah k majetkové podstatě, bude se také porušení povinností správce kromě povinností popsanych v kapitole 9. 2. vztahovat k nakládání a správě majetkové podstaty, jako např. výkonu práv a povinností akcionáře nebo společníka obchodní společnosti, výkonu členských práv v družstvu, rozhodování o obchodních tajemstvích dlužníka, zajišťování majetkové podstaty tak, aby nedocházelo k jejímu znehodnocení, zničení, poškození či odcizení atd.

Dále bude muset žalobce unést důkazní břemeno ohledně vzniku škody a příčinné souvislosti mezi porušením povinností insolvenčním správcem a vznikem škody.

Co se týče zavinění, je třeba kromě insolvenčního zákona vycházet z ust. § 2912 odst. 2 občanského zákoníku, že dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí (tedy typicky případ insolvenčního správce) a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se zato, že jedná nedbale.⁸⁴ Tedy existence zavinění ve formě nedbalosti se u insolvenčního správce předpokládá. Snížení náhrady škody z důvodů zvláštního zřetele hodných se navíc u insolvenčního správce, jako osoby hlásící se k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu, který však porušil odbornou péči, nebude možné.⁸⁵ Zavinění je subjektivního charakteru a správce se odpovědnosti zproští jen když prokáže, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

---

⁸⁴ Vzhledem k tomu, že dle konkursního řádu z roku 1931 platil pro náhradu škody obdobný princip odpovědnosti, tedy jednak dle konkursního řádu a dále dle obecného občanského zákoníku, jehož ust. § 1299 je obsahem totožné s dnes platným ustanovením § 2912 odst. 2 občanského zákoníku, je otázkou, zda se v případě sporu neseznámit s judikaturou k ust. § 1299 obecného občanského zákoníku („Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštní odborné znalosti nebo kromobyčejné píle, dává tím najevo, že důvěřuje své nutné pili a kromobyčejným znalostem; ručí tedy za jejich nedostatek“).

⁸⁵ Srov., ust. § 2953 odst. 2 občanského zákoníku.

9.3.1 Odpovědnost státu

Při řešení sporů o náhradu škody nepochybně vyvstává otázka, do jaké míry je za činnost insolvenčního správce odpovědný insolvenční soud a současně, do jaké míry je insolvenční správce vázán pokyny insolvenčního soudu. Tedy, zda může správci a soudu (resp. státu) vzniknout podíl na škodě způsobené jejich vzájemným postupem, tak, že správce porušil své povinnosti a současně, že insolvenční soud způsobil škodu, když na insolvenčního správce nedohlížel, tedy porušil svoji zákonnou dohlédací činnosti. Tedy, zda by žalobce mohl uplatnit tzv. dělenou odpovědnost, kdy by kromě správce byl žalován také stát.

Podle ust. § 2915 občanského zákoníku je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně; je-li některý ze škůdců povinen podle jiného zákona k náhradě jen do určité výše, je zavázán s ostatními škůdci společně a nerozdílně v tomto rozsahu. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobil.

Jak bylo uvedeno výše, výklad podávaný soudní praxí je jednotný v tom, že za způsobenou škodu odpovídá insolvenční správce pod svou majetkovou odpovědností. Je tomu tak proto, že ačkoli lze mít správce za zvláštní veřejnoprávní orgán, z důvodu jeho ustanovení, pravomocí atd., nejde o státní orgán nebo o státní organizaci ve smyslu ust. § 1 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, z čehož vyplývá, že nese na rozdíl od státního orgánu vlastní majetkovou odpovědnost.⁸⁶ Z toho lze následně vyvodit, že ani stát neodpovídá za škodu způsobenou porušením povinností insolvenčního správce, avšak může nést samostatnou majetkovou odpovědnost za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem insolvenčního soudu při výkonu dohlédací činnosti nad insolvenčním správcem.⁸⁷

V incidenčním sporu, ve kterém by se insolvenční správce snažil zprostit své odpovědnosti a prokazovat, že škodu nezavinil s poukazem na závazné pokyny insolvenčního soudu, kterými se řídil, by bylo nutné určit, co bylo v dané věci rozhodující příčinou vzniku tvrzené škody. Insolvenční zákon nedává insolvenčnímu

---

⁸⁶ K výkladu postavení konkursního správce jako zvláštního veřejnoprávního orgánu srovnej nálezný pléna Ústavního soudu ČR uveřejněný pod číslem 403/2002 Sb.

⁸⁷ Srov., např. závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000 uveřejněným pod číslem 24/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

správci možnost pokyny insolvenčního soudu odmítnout, neboť jsou dávány formou usnesení, proti kterému není odvolání přípustné a za předpokladu, že by správce pokyny splnil tak, jak byly uděleny, lze dojít k závěru, že by taková žaloba na náhradu škody na majetkové podstatě proti správci byla zamítnuta.

10 Jiné spory dle insolvenčního zákona

Ačkoli od 1. 1. 2014 došlo v insolvenčním zákoně k zpřesnění výčtu incidenčních sporů, jejich zákonná úprava zůstává nadále poměrně roztříštěná a orientace v ní není zcela snadná. Přehlednosti navíc brání fakt, že několik sporů mimo výčet ust. § 159 insolvenčního zákona je zákonem označeno za spory incidenční, současně však zákon obsahuje na několika místech také spory, které incidenčními spory nejsou, ačkoli s průběhem insolvenčního řízení úzce souvisí, v souvislosti s nimi je např. insolvenční soud oprávněn ukládat složení peněžní jistoty na účet insolvenčního soudu apod.

Tato kapitola by měla být pokusem o roztřídění dalších sporů vyvolaných insolvenčním řízením nebo majícím s ním úzkou souvislost. Vzhledem k tomu, že se jedná o spory, k jejichž zahájení dochází spíše výjimečně, jsou k jednotlivým sporům stručně uvedeny pouze nejdůležitější informace.

10.1 Jiné incidenční spory

Ve výčtu druhů incidenčních sporů v insolvenčním zákoně (dále také jen jako „IZ“) nalezneme nově uvedené spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka. Do této kategorie sporů, které mají charakter určovacích žalob, můžeme zařadit následující incidenční spory.

Spor o určení, že účast věřitele v insolvenčním řízení trvá (§ 186 IZ)

Poté, co insolvenční soud svým rozhodnutím ukončí účast věřiteli v insolvenčním řízení s odkazem na to, že jeho pohledávka byla uspokojena nebo zanikla jiným způsobem, může se věřitel žalobou proti insolvenčnímu správci domáhat určení, že jeho pohledávka stále trvá. Žaloba musí být podána ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy přihlášenému věřiteli bylo doručeno rozhodnutí insolvenčního soudu o ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení. Jedná se o lhůtu hmotněprávní, která je zachována, dojde-li žaloba nejpozději poslední den lhůty soudu. Nepodá-li věřitel žalobu, nebo insolvenční soud žalobu zamítne, odmítne nebo řízení o ní zastaví účast věřitele v insolvenčním řízení definitivně končí. Naopak, pokud soud žalobě rozsudkem vyhoví, tak se právní mocí účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení obnovuje.

Spor o určení pořadí uplatněné pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jí na roveň postavené (§ 203a IZ)

V případě, že insolvenční soud zjistí při své dohlédací činnosti nebo z podnětu věřitele nebo insolvenčního správce, že jsou zde pochybnosti o tom, že některým z věřitelů uplatněná pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, uloží věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů ode dne doručení výzvy insolvenčního soudu podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky. Žalobu věřitel podává proti insolvenčnímu správci. Nepodá-li věřitel žalobu, nebo nevyhoví-li soud žalobě, považuje se podání, kterým věřitel pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.

Spor o určení výše pohledávky věřitele při úpadku finanční instituce (§ 373 a násl. IZ)

Specifičnost tohoto incidenčního sporu je dána tím, že se týká pouze úpadku finančních institucí. K jeho vzniku může dojít proto, že výše a charakter pohledávky věřitelů zjišťuje insolvenční správce z účetnictví dlužníka. Věřitelé tedy sami přihlášku pohledávky nepodávají a správce má povinnost je o pohledávce, jejím charakteru a výši, kterou on uznává vyrozumět. Pokud věřitel s tvrzením správce nesouhlasí, má možnost proti tvrzení správce podat námitku; o této skutečnosti musí být správcem poučen. Pokud se věřitel a insolvenční správce do 2 měsíců od skončení lhůty pro podání námitek nedohodnou písemně na výši nebo charakteru pohledávky, může věřitel uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 3 měsíců po uplynutí lhůty k písemné dohodě. Nedojde-li žaloba v této lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce se nad rámec údajů uvedených v účetnictví dlužníka nepřihlíží. V případě úspěchu věřitele je insolvenční správce povinen nahradit do majetkové podstaty částku odpovídající nákladům sporu, které z ní byly hrazeny; neučiní-li tak dobrovolně, může

se splnění této povinnosti domáhat žalobou kterýkoli z věřitelů. Povinnosti náhrady nákladů se insolvenční správce zproští, jestliže prokáže, že o skutečné výši nebo charakteru pohledávky nevěděl a ani při vynaložení odborné péče vědět nemohl.

10.2 Jiné spory související s insolvenčním řízením

Následující spory, ačkoli úzce souvisí s insolvenčním řízením nebo jím byly vyvolány, nejsou incidenčními spory dle insolvenčního zákona.

Spor o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh (§ 100 IZ)

Vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma tím, že osoba povinná podat insolvenční návrh⁸⁸ tak bez zbytečného odkladu neučinila, může věřitel insolvenčnímu soudu navrhnout (návrhem na nařízení předběžného opatření), aby uložil povinné osobě složit do úschovy soudu přiměřenou peněžitou částku na náhradu této škody nebo újmy. Výši určí insolvenční soud s přihlédnutím k možné škodě, a současně určí věřiteli lhůtu k podání žaloby o náhradu škody u příslušného okresního soudu. Bude-li žalobě vyhověno, považuje se pravomocný rozsudek rovněž za rozhodnutí, kterým byl dán souhlas k vydání předmětu úschovy v určené výši. V případě, že by částka v úschově byla nižší než zjištěná škoda či jiná újma, stanoví soud žalovanému též lhůtu k úhradě rozdílu mezi částkou v úschově a zjištěnou škodou.

Spor o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu (§ 147 IZ)

Opakem předešlého sporu je situace, kdy dlužník, věřitel dlužníka či jiná osoba tvrdí, že jí vznikla škoda nebo jiná újma bezdůvodným zahájením insolvenčního řízení. Pro dlužníka platí lhůta pro podání žaloby 6 měsíců ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí insolvenčního soudu o ukončení řízení o insolvenčním návrhu k příslušnému

---

⁸⁸ Dle ust. § 98 insolvenčního zákona je osobou povinnou podat insolvenční návrh v případě úpadku dlužník, který je právnickou osobou; tato povinnost stíhá také zákonné zástupce dlužníka a jeho statutární orgán, případně likvidátora dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci.

okresnímu soudu. Jiné osobě běží také 6 měsíční lhůta pro podání žaloby, ale ode dne zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Také v případě tohoto sporu, je možné, aby žalobce navrhl insolvenčnímu soudu vydání předběžného opatření, jehož obsahem je povinnost složení peněžní částky na krytí případné škody či jiné újmy.

Spor o pohledávku za majetkovou podstatou (§ 203 IZ)

Neuspokojí-li osoba s dispozičním oprávněním⁸⁹ pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky jim postavené na roveň v plné výši a včas, může se věřitel domáhat jejich splnění žalobou podanou proti osobě s dispozičními oprávněními u příslušného okresního soudu. Náklady, které by v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty, pokud nevznikly zaviněním insolvenčního správce nebo náhodou, která se mu přihodila. Po právní moci rozhodnutí o žalobě u okresního soudu určí lhůtu k uspokojení přisouzené pohledávky a jejího příslušenství svým rozhodnutím insolvenční soud; současně rozhodne, která část majetkové podstaty může být použita k jejímu uspokojení. Učiní tak jen na návrh oprávněné osoby nebo osoby s dispozičními oprávněními, kterým se rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, doručuje, a to zvlášť.

Spor o vyklizení nemovitosti, kterou je povinen dlužník vyklidit

Byla-li zpeněžena nemovitost, kterou dlužník užívá k bydlení své rodiny, anebo byt ve vlastnictví dlužníka, je dlužník povinen je vyklidit. Neučiní-li tak dobrovolně, může se nabyvatel domáhat vyklizení žalobou u soudu; nejde o incidenční spor.

---

⁸⁹ Osobou s dispozičními oprávněními se rozumí osoba, které v průběhu insolvenčního řízení přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně všech oprávnění, ze kterých se skládá. Určení, kdo je touto osobou je závislé na fázi insolvenčního řízení a způsobu řešení úpadku dlužníka.

11 Soudce v insolvenčním řízení

Pro problém, jakým způsobem může zákonodárce upravit příslušnost k řešení sporů souvisejících s insolvenčním řízením, existují v podstatě dvě základní varianty řešení. Buď mohou být tyto spory „koncentrovány“ u jediného insolvenčního soudce, rozhodujícího současně insolvenční věc, s níž incidenční spory souvisí, nebo naopak, svěřit jejich řešení okresním soudům nebo jiným soudcům insolvenčního soudu, popřípadě přenést mimo okruh soudní soustavy před rozhodce či mediátora.

Na příkladu konkursního řádu z roku 1931, zákona o konkursu a vyrovnání a v současnosti platného insolvenčního zákona lze vysledovat vývojovou linii, která vedla od druhé výše zmíněné varianty až ke koncentraci incidenčních sporů před jediného insolvenčního soudce.

Pro variantu vést incidenční spor odděleně mimo insolvenční řízení byly uváděny důvody jako samostatný skutkový základ, odlišný procesní postup sporného řízení, rozdílný okruh účastníků a v neposlední řadě vyloučení jakýchkoli pochybností o vztahu mezi insolvenčním soudcem a insolvenčním správcem, kteří na zdárném průběhu insolvenčního řízení musí do určité míry nutně spolupracovat.

Důvodová zpráva vládního návrhu insolvenčního zákona⁹⁰ k zařazení incidenčních sporů do rámce insolvenčního řízení odkazovala zejména na požadavek hospodárnosti, vyžadující soustředění projednání všech otázek, týkajících se řešení úpadku v jednotném řízení, nikoli tedy jako samostatné právní věci. Současně tím *mělo být dosaženo větší rychlosti při řešení úpadku, protože projednání incidenčních sporů jinými soudy nebo soudci je notoricky zdrojem podstatných průtahů.*⁹¹ Ačkoli důvodová zpráva pro změnu projednávání incidenčních sporů odkazuje rovněž na cizí právní úpravy, např. americkou, toto tvrzení je poněkud zavádějící, neboť procesní úprava řešení incidenčních sporů je v podmínkách právního systému USA do značné míry favorizována ve prospěch rozhodčích řízení, resp. alternativní formy řešení sporů.⁹²

---

⁹⁰ Důvodová zpráva vládního návrhu insolvenčního zákona č. 1120/0 ze dne 8. 9. 2005, *Codexis* [databáze]. Verze 02/2014. Atlas Consulting, 2014 [cit. 2014-02-15].

⁹¹ Tamtéž

⁹² Viz., např. NOVOTNÁ, Petra. ADR a insolvency: poznatky z USA. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

Dostupné také z:

http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novotna_Petra_1057_.pdf

11.1 Vývoj právní úpravy

11.1.1 Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řád

Dle právní úpravy konkursního, vyrovnacího a odpůrčího řádu, tedy zákona č. 64/1931 Sb. zákonů a nařízení, platného od roku 1931 do roku 1950⁹³ (dále jen „konkursní řád“), která byla s nevelkými změnami převzata z rakouského konkursního řádu (1914)⁹⁴ platilo, že o konkursu na majetek dlužníka byly příslušné rozhodovat krajské soudy. Mezi nimi byl určitou výjimkou Krajský obchodní soud v Praze, který jediný byl příslušný rozhodovat úpadková řízení na majetek zaprotokolovaných kupců, tedy osob zapsaných v obchodním rejstříku. Soudci krajských soudů rozhodovali jednak v tříčlenném senátním složení (všichni museli být soudci z povolání), sbor, označovaný jako *konkursní soud*, rozhodoval o nejzásadnějších věcech, jako o prohlášení konkursu, jmenování konkursního komisaře, konkursního správce, činil dohled nad konkursním komisařem atd. *Konkursním komisařem*, který prováděl ostatní úkony v řízení, byl jmenován soudce krajského nebo okresního soudu pro případ, že se majetek úpadce nacházel mimo sídlo krajského soudu či to bylo jinak vhodné.

Příslušnost k řešení sporu souvisejícího s úpadkovým řízením, byla závislá na tom, co bylo jeho předmětem a kdy byl zahájen. V případě, že se jednalo o spor zahájený již v době prohlášení konkursu, nezahajoval se o témže předmětu nový spor, ale bylo třeba pokračovat v již zahájeném řízení, zůstaly tedy příslušné ty soudy, u nichž byla žaloba podána (řádné, mimořádné, rozhodčí) a nedotčena také zůstávala příslušnost ve věcech správních.

Ve sporech o pravost, výši či pořadí rozhodoval konkursní soud, tedy senát, který prohlásil konkurs. Pokud však hodnota předmětu sporu nepřesahovala včetně příslušenství hodnotu sporu, které byly příslušné rozhodovat okresní soudy (tj. částku 5.000,- Kč), rozhodoval ve věci samosoudce. O náhradě škody, kterou způsobil správce na konkursní podstatě, rozhodoval konkursní komisař (rozhodnutí bylo součástí *tzv. schválení účtu*, dnes bychom jím rozuměli usnesení o schválení konečné zprávy). U sporů o nároky na vyloučení z majetkové podstaty, věřitelů oddělených nebo

---

⁹³Zákon byl vyhlášen 1. 5. 1931, kromě ustanovení o nejmenší přípustné nabídce v mimokonkursním vyrovnacím řízení, které nabylo účinnosti dnem vyhlášení, nabyly zbývající ustanovení účinnosti až 1. 8. 1931. Úprava platila až do doby, kdy nabylo účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád.

⁹⁴Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., které nabylo účinnosti dne 1. 1. 1915.

pohledávek za majetkovou podstatou nemělo prohlášení konkursu žádný vliv na změnu příslušnosti.

I když konkursní komisař měl právo vykonávat dohled nad činností konkursního správce a mohl mu v rámci této činnosti dávat usnesením pokyny, byl proti tomuto usnesení možný *rekurs* (odvolání), ne však ke konkursnímu soudu, který měl nad konkursním komisařem dohled, ale k vrchnímu soudu. Nesouhlasil-li tedy konkursní správce s pokynem soudce (konkursního komisaře), přezkoumal věc soud vyššího stupně.

11.1.2 Zákon o konkursu a vyrovnání

Dle zákona č. 398/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který nabyl účinnosti dne 1. 10. 1991 a platil do 31. 12. 2007,⁹⁵ rozhodoval ve věci konkursu a vyrovnání jediný soudce krajského soudu jako samosoudce, tj. jediný konkursní soudce. Kromě několika málo sporů, které řešily okresní soudy, jako spory o vypořádání společného jmění manželů zahájené před prohlášením konkursu, spory o pohledávky za majetkovou podstatou, spory na zařazení do seznamu přihlášených pohledávek, rozhodoval rovněž incidenční spory související s úpadkovým řízením.

Tak tomu bylo do rozhodnutí Ústavního soudu ČR, a to nálezu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04. V tomto rozhodnutí a řadě dalších⁹⁶ vyslovil Ústavní soud ČR argumenty, na základě kterých pak konstatoval, že pokud tentýž soudce, který projednává a rozhoduje v konkursním řízení, v incidenčním sporu vyvolaném stejným konkursním řízením a současně jde o téhož soudce, který jmenoval správce konkursní podstaty, jenž je účastníkem incidenčního sporu, je to okolnost, kterou lze mít za objektivní důvod způsobilý vyvolat pochybnost o nepodjatosti a nestrannosti soudce, tak jak stanoví ustanovení § 14 odst. 1 občanského soudního řádu.⁹⁷ V důsledku výše citovaného názoru Ústavního soudu ČR začali incidenční spory řešit jiní soudci krajských soudů, než soudci konkursní.

---

⁹⁵ Dle přechodných ustanovení insolvenčního zákona pro řízení zahájená za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání platí předpisy ve znění do 31. 12. 2007, tzn. tato řízení soudy dokončí podle zákona o konkursu a vyrovnání.

⁹⁶ Dále např. sp. zn. II. ÚS 369/04; III. ÚS 448/04; atd.

⁹⁷ Dle ust. 14 odst. 1 občanského soudního řádu soudci a přísedící jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jejich nepodjatosti.

11.1.3 Insolvenční zákon

Dne 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který o incidenčních sporech stanoví, že mají povahu žaloby a jsou po svém zahájení projednány a rozhodnuty v rámci insolvenčního řízení, v němž je věcně příslušný rozhodovat soud krajský. K jejich rozhodnutí je příslušný tentýž soudce, který jedná a rozhoduje v insolvenčním řízení. Výjimkou je pouze situace, kdy by projednání a rozhodnutí incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení mohlo vést k průtahům v insolvenčním řízení; v takovém případě přikáže předseda soudu spor jinému soudci insolvenčního soudu. Soudní judikatura rovněž připouští, aby tento pokyn udělil také místopředseda soudu, který k tomu byl písemně předsedou soudu zmocněn.

11.2 Komparace právní úpravy

Otázka postavení soudce v incidenčním sporu je vlastně otázkou posouzení nestrannosti soudce v situaci, kdy jeden a tentýž soudce rozhoduje v incidenčním řízení a současně s tím projednává a rozhoduje spor vyvolaný stejným insolvenčním řízením (incidenční spor). Důvody, pro které nemohl Ústavní soud ČR považovat vztah konkursního soudce a správce konkursní podstaty v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání nikoli za neutrální, lze vysvětlit asi následovně:

- konkursní soudce byl ten, který správce konkursní podstaty jmenoval a jedině on ho mohl odvolat;
- správce konkursní podstaty byl ve vztahu k soudci do určité míry v postavení závislosti v oblasti odměňování za výkon funkce, např. zvýšení či snížení odměny, udělení pokuty;
- konkursní soudce byl oprávněn udělovat správci pokyny, jimiž byl správce povinen se řídit;
- konstrukce vztahu mezi konkursním soudcem a správcem konkursní podstaty vykazovala znaky nadřízenosti a podřízenosti;
- konkursní správce byl sice nezávislý na konkursních věřitelích, ale měl úzkou vazbu na rozhodujícího konkursního soudce.

Samotná otázka vztahu mezi insolvenčním řízením a řízením incidenčním je z hlediska případné podjatosti soudce nepodstatná, rozhodující je právě konstrukce vztahu mezi konkursním soudcem a správcem (...) dokud je vztah mezi soudcem a správcem podstaty koncipován na zásadách uvedených shora, nelze připustit, aby tentýž soudce rozhodoval jak v konkursním řízení, tak v incidenčním řízení vyvolaném tímto konkursem, bez ohledu na to, zda jsou to řízení formálně odlišná, prováděná v různých procesních formách, nebo zda incidenční řízení probíhá jako součást řízení insolvenčního.⁹⁸

Za nejzásadnější v otázce nestrannosti soudce považoval Ústavní soud ČR problém jmenování a odvolávání správce konkursní podstaty soudcem, který byl pak příslušný rozhodovat incidenční spor, kde byl správce konkursní podstaty jednou ze stran sporu. Naopak za neopodstatněnou považoval námitku, která byla v ústavních stížnostech též poměrně často uváděna, tj. že konkursní soudce získává o incidenčním sporu informace také jinak než při dokazování, neboť logicky pokud se v konkursu objeví sporné nároky, tato skutečnost vyjde najevo nejprve v samotném řízení a teprve poté dochází k vyvolání incidenčního sporu. Důvodem byl argument, že se v podstatě jedná o informace, které jsou soudci známy z jeho úřední činnosti, a nelze v tom spatřovat porušení práv účastníků řízení.

V souvislosti se změnou právní úpravy se nabízí otázka, zda také doznala změn konstrukce vztahu mezi insolvenčním soudcem a insolvenčním správcem. Lze konstatovat, že ano, a to poměrně významně, neboť dle insolvenčního zákona je vliv insolvenčního soudce na jmenování konkrétní osoby insolvenčním správcem prakticky vyloučen. Osoba insolvenčního správce je totiž určována opatřením předsedy soudu a rovněž sami věřitelé mají na první schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, možnost se usnést, že soudem ustanoveného správce odvolají z funkce a ustanovují nového. Insolvenční soud může usnesení schůze věřitelů nepotvrdit pouze v případě, že by správce ustanovený schůzí věřitelů nesplňoval zákonem stanovené podmínky pro ustanovení insolvenčním správcem. Co se týče oblasti sankcionování či odměňování správce, mechanismus vztahů mezi insolvenčním správcem a soudcem větších změn nedoznal. Zde je však podstatné, že všechna rozhodnutí soudu v této oblasti mohou být na základě opravného prostředku přezkoumána odvolacím soudem, odměna správce je s konečnou platností řešena v rámci konečné zprávy, proti které mohou podat námitky rovněž věřitelé.

---

⁹⁸ Viz., náleží Ústavního soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04.

Za oblast, kde by mohly vzniknout určité pochybnosti ve vztahu k incidenčním sporům, je výkon dohlédací činnosti insolvenčního soudu nad insolvenčním správcem. Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, je to zejména pokyn soudu k vyloučení věci z majetkové podstaty či otázky náhrady škody tvrzené v důsledku postupu správce na pokyn insolvenčního soudu.

12 ZÁVĚR

Význam incidenčních sporů pro insolvenční řízení je evidentní. Prostřednictvím těchto sporů je najisto postaven okruh věřitelů dlužníka, stanovena výše a charakter jejich pohledávek, skladba majetku dlužníka, přezkoumána platnost smluv o zpeněžení majetku, vypořádáno dlužníkově společné jmění manželů či postihován insolvenční správce v případě porušení povinností při výkonu své funkce. Z tohoto pohledu se jeví jako účelné, že právní úprava úpadkového práva dospěla vývojem k fázi, kdy jsou incidenční spory přímo součástí insolvenčního řízení. Jeho průběh je podstatnou měrou určován činností a spolupůsobením jeho dvou hlavních procesních subjektů, a to insolvenčního správce, který v řadě případů sám iniciuje vznik incidenčního sporu a dále insolvenčního soudu (reprezentovaného insolvenčním soudcem), který má pravomoc činit opatření k zajištění průběhu insolvenčního řízení prostřednictvím dohlédací činnosti. Změnou ve způsobu jmenování insolvenčního správce, na jehož výběr již nemá insolvenční soudce vliv, se podstatným způsobem změnil vztah mezi těmito dvěma subjekty, čímž došlo k posílení jejich vzájemné nezávislosti. Avšak s ohledem na to, že platné insolvenční právo nedává insolvenčnímu správci možnost odvolat se proti pokynu insolvenčního soudu, měl by insolvenční soudce, pro vyloučení jakýchkoli legitimních pochybností, respektovat samostatnost a nezávislost v rozhodování insolvenčního správce. Úkolem insolvenčního soudu je samozřejmě dohlížet nad průběhem řízení, dbát na to, aby nedocházelo k neodůvodněným průtahům, aby byla šetřena práva dlužníka, věřitelů i jiných osob, avšak v zásadním rozhodování týkajícího se uznávání či popírání přihlášených pohledávek, zpeněžování majetku či jeho vyloučení z majetkové podstaty a vůbec nakládání s majetkem dlužníka by měl být insolvenční soud angažován minimálně. Na druhou stranu insolvenční správce by měl postupovat samostatně v rámci svěřených pravomocí, které činí pod vlastní majetkovou odpovědností a na insolvenčním soudu nevyžadovat pokyny ke stanovení dalšího postupu v řízení. Lze dojít k závěru, že insolvenční zákon dává dostatečné záruky pro nestrannost insolvenčního soudce v incidenčním sporu a nelze mít za to, že je podjatým pouze z důvodu, že jedná a rozhoduje ve dvou souvisejících věcech.

Jak vyplývá z celého textu práce, v řadě případů není důvod se při řešení sporů vyvolaných insolvenčním řízením odchýlit od judikatury k zákonu o konkursu a vyrovnání, a v některých případech lze dokonce využít i judikaturu konkursního řádu, což bylo demonstrováno např. u sporů o vyloučení věci, práva či jiné majetkové hodnoty, nebo u sporů o náhradu škody na majetkové podstatě způsobené insolvenčním správcem.

13 SUMMARY

This thesis explains the part of the Czech insolvency law especially with regards to the adversary disputes in the insolvency proceeding. The insolvency proceedings aren't primarily intended for the solving disputes – the first goal of the insolvency proceeding is to solve the insolvency of the debtor and sorting out the circumstances of the other people associated with the insolvency. However, the adversary disputes are the important part of the insolvency proceedings. The result of the adversary dispute has a substantial influence on the insolvency proceedings. The introduction of the thesis outlines the substance and purpose of the insolvency proceedings followed by general explanation about the progress and solutions of the insolvency proceedings by the insolvency court and other subjects in proceedings. The part of the introduction chapter is dedicated to the foreign element in the insolvency proceedings and the issues of the solving the insolvency of the debtors who have the international assets. The other parts of the thesis are dedicated to the specific kinds of the adversary disputes and its solutions. The thesis is concentrating mainly on the explanations of the most important issues associated with the adversary disputes. Any changes from the current corporate law effective from 1.1.2014 in Czech Republic and the quite extensive amendment of the insolvency law are explicitly shown and explained. One of the goals of the thesis is to focus on the construction of the relationship between the insolvency trustee and insolvency court, especially the insolvency judge and the issues about (un)bias of the judge who decides in the insolvency proceedings as well as the in the adversary dispute what is a part of the insolvency proceedings. In the thesis there are also practical examples and their possible solutions based on the judicial judicature and that mainly on the judgments and resolutions of the Supreme Court of the Czech Republic and Constitutional Court of the Czech Republic. Should there be any questions which the current judicature doesn't solve there is a possibility of the analogy with historical judicature.

14 Seznam použitých pramenů

14.1 Právní předpisy

- císařské nařízení č. 337/1914, říšského zákoníku z 10. 12. 1914, ve znění účinném do 30. 4. 1931
- zákon č. 64/1931, Sb. zákonů a nařízení, *kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí*, ve znění účinném do 1. 1. 1951
- zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění účinném do 31. 12. 2009
- zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*, ve znění účinném do 31. 12. 2013
- zákon č. 328/1991 Sb., *o konkursu a vyrovnání*, ve znění účinném do 31.12.2007
- zákon č. 549/1991 Sb., *o soudních poplatcích*, ve znění pozdějších předpisů
- zákona č. 82/1998 Sb., *o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem*, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 182/2006 Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 91/2012 Sb., *o mezinárodním právu soukromém*
- zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*
- zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních*
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 11. 2007 č. 311/2007 Sb., *o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona*, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, *o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I)*
- Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000/ES , *o úpadkovém řízení*

14.2 Literatura

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xxxvii, 1550 s. ISBN 978-80-7179-591-9.

BUREŠ, J., Drápal, L.: K některým otázkám incidenčních sporů v konkursu, *Právní rozhledy*, 1998, roč. VI, č. 6, S. 277.

CHALUPECKÁ, K., LAVICKÝ, P., JUŘENA, J., et al. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 214 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 434. ISBN 978-80-210-6038-8.

KOTOUČOVÁ, J., ERBSOVÁ, H., HOSTINSKÝ, J. et al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. 1106 s. Komentované zákony (Beck). ISBN 978-80-7400-320-2.

Moravec, Tomáš. *Soudní pravomoc v insolvenčním řízení s evropským prvkem*. 1. vydání, Praha: TROAS s.r.o., 2012. 122 s. ISBN: 978-80-904-595-5-7.

KRAUS, J., PETRÁČKOVÁ, V. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 2001, 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

ŘEHÁČEK, Oldřich. Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*, 2011, XVIII, č. 6, S. 33.

STEINER, Vilém. *Zákon o konkursu a vyrovnání: komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 1995, 342 s. ISBN 80-85647-91-5.

VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek, 1931.

WINTEROVÁ, A.: Incidenční spory. *Bulletin advokacie*, 2003, roč. X, č. 4, S. 13.

14.3 Elektronické zdroje

Důvodová zpráva vládního návrhu insolvenčního zákona č. 1120/0 ze dne 8. 9. 2005, *Codexis* [databáze]. Verze 02/2014. Atlas Consulting, 2014 [cit. 2014-02-15].

Důvodová zpráva vládního návrhu zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ze dne 5.3.2013, *Codexis* [databáze]. Verze 02/2014. Atlas Consulting, 2014 [cit. 2014-02-15].

NOVOTNÁ, Petra. ADR a insolvency: poznatky z USA. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novotna_Petra_1057_.pdf.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 18. 12. 2012, [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=140207>.

14.4 Judikatura

- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. 196 Cm 17/2009
- usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 44 ICm 1902/2010, 102 VSPH 111/2011 (KSUL 44 INS 2780/2009)
- usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 12. 2011, sp. zn. KSOS 34 INS 1308/2009, 3 VSOL 294/2011-B-84
- rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 41 ICm 1069/2010 101 VSPH 182/2011-49, (KSHK 41 INS 1951/2010)
- usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 1 VSPH 230/2012, MSPH 60 INS 628/2011
- rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 02. 2013, čj. 69 ICm 1846/2011, 103 VSPH 48/2012-152 KSUL 69 INS 8310/2009).
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 1927, sp. zn. Rv I 1713/26
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 1939, sp. zn. R I 1515/38
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98
- rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 12/2005
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1622/2005

- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. MSPH 93 INS 4143/2010, 29 NSČR 17/2012 – P26
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4034/2011
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2556/2011
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. KSPH 38 INS 3772/2011, 29 NSČR 5/2013 – P5
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 29 NSČR 25/2011-P2

- nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04
- usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2013, sp. zn. II ÚS 363/13
- usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 1938/13

- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. 2. 1979, *Henri Gourdain*, C-133/78
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 5. 2006, *Eurofood IFSC*, C-341/04
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. 2. 2009, *Deko Marty*, C-339/07
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 7. 2009, *SCT Industri AB i likvidation*, C-111/08
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. 9. 2009, *Alice van der Schee, insolvenční správce společnosti Holland Binding BV*, C-292/08
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. 1. 2010, *MG Proud Gdynia*, C-444/07
- rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. 11. 2011, C-112/10